

Міністерство освіти і науки України

Інститут спеціальної педагогіки НАПН України

**НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ ДЛЯ 5-9 (10) КЛАСІВ
СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДІВ ДЛЯ ГЛУХИХ ДІТЕЙ; ДІТЕЙ ЗІ ЗНИЖЕНИМ
СЛУХОМ**

УКРАЇНСЬКА ЖЕСТОВА МОВА

8-10 класи

Укладач: **Адамюк Н.Б.**, к.п.н., старший науковий співробітник
лабораторії жестової мови Інституту спеціальної педагогіки НАПН
України

Київ – 2016

З М І С Т

1. Пояснювальна записка

2. Програма «Українська жестова мова» як мова навчання (перша мова)

2.1. Восьмий клас

2.2. Дев'ятий клас

2.3. Десятий клас

3. Програма «Українська жестова мова» як мова опанування (друга мова)

3.1. Восьмий клас

3.2. Дев'ятий клас

3.3. Десятий клас

4. Рекомендована література

5. Умовні позначення

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Визнання Україною, як правовою державою, жестової мови Глухих (осіб з порушеннями слуху, які є її користувачами) не лише як засобу спілкування, але і як засобу навчання, є тим ключовим моментом, коли на зміст спеціальної освіти, у сфері сурдопедагогіки, слід глянути по-новому, крізь призму визнання права глухोї людини на свою мову, на свою культуру.

Соціокультурний підхід стосовно глухої особи як індивідуума висвітлено в нормативно-правовій базі міжнародного й українського законодавства, а саме в положеннях Конвенції ООН про права інвалідів (2009), «Про права дитини» (1991), Резолюції ООН «Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів» (1993), Резолюції ООН «Декларація про права інвалідів» (1975), Резолюції Європарламенту про жестові мови (1988), Концепції жестової мови в Україні (2009). Концепції білінгвального навчання осіб з порушеннями слуху (2011) та ін. Адже в згаданих нормативно-правових актах зазначаються основні принципи освітньої політики, зокрема, відсутність дискримінації за будь-якими ознаками, сприяння рівноправності, забезпечення використання жестової мови як засобу навчання, заохочення й збереження самобутньої культури Глухих, принцип доступності інформації та ін.

Зокрема, правові основи державного захисту і підтримки мови, якою користуються глухі особи, детально висвітлено в Законі України «Про основи соціального захисту інвалідів в Україні» (ст. 23).

За визначенням Всесвітньої федерації Глухих до категорії глухих осіб відносяться:

- власне глухі особи, котрі мають повну або суттєву втрату слуху (I, II, III і IV групи втрати слуху);
- слабкочуючі (I, II, III і IV ступеня втрати слуху);
- пізнооглухлі особи, тобто ті, хто повністю чи суттєво втратив слух у період вже сформованого словесного мовлення (зазвичай, у шкільний період);
- сліпоглухі особи.

Всіх вищеперерахованих осіб об'єднує віднесення себе до спільноти Глухих, життєдіяльність в ній та застосування візуальної мови – жестової.

Для подальшої роботи над Пояснювальною запискою вважаємо за доцільне розкрити значення деяких термінів, а саме:

Жестова мова (ЖМ) – це знакова система, яка має власну граматичну структуру, стиль, певні правила, яка володіє широким набором регуляторних засобів для вираження смислів і відношень між ними. Основною значущою (семантичною) одиницею є жест, який складається з таких головних компонентів як конфігурація, просторове розташування і рух. Згідно енциклопедії Гордона (2004) у світі зафіксована 121 жестова мова.

Українська жестова мова (УЖМ) – це повноцінна візуальна комунікативна система; символічна мова зі своєю структурою і закономірностями, яка слугує засобом спілкування глухих людей в Україні, що вважають себе лінгвістичною меншиною. Є природною, доступною та зручною мовою глухих, яка не задана біологічно, виникає лише завдяки соціуму у відповідь на потребу у комунікації та сприяє соціокультурному розвитку глухої особистості.

Кальковане жестове мовлення (КЖМ) – вторинна знакова система, яка засвоюється на основі і в процесі вивчення глухою особою словесної мови (СМ). Жести тут є еквівалентами слів, а порядок їхньої послідовності такий, як і у звичайному реченні.

Носій жестової мови – представник лінгвістичної спільноти, який володіє нормами ЖМ, активно використовує дану мову (яка є для нього рідною) у різних побутових, соціокультурних, професійних сферах спілкування.

В основу Державного стандарту закладено білінгвальне (двомовне) навчання для дітей глухих та зі зниженим слухом. Білінгвальне навчання розуміють як володіння і поперемінне користування тією самою особою або колективом двома різними мовами або різними діалектами тієї самої мови. В даному випадку, національною жестовою і національною словесною мовами.

У зв'язку з цим до інваріантної частини базового навчального плану, складової Державного стандарту основної освіти для дітей з особливими освітніми потребами, вводиться предмет «Українська жестова мова» з двома годинами на тиждень.

Відтак, УЖМ в шкільному закладі згідно Державного стандарту має вивчатися як:

- мова навчання (перша мова), тоді як українська словесна мова вивчається як мова опанування;
- мова опанування (друга мова), тоді як українська словесна мова вивчається як мова навчання.

Для розуміння диференціації понять «ЖМ як перша мова» і «ЖМ як друга мова» визначаємо коло осіб, для яких ЖМ є або тою, або іншою мовою.

*1. Жестова мова як **рідна/перша** мова.*

До категорії осіб, які повинні оволодіти УЖМ в зазначеній якості відносяться:

- особи з порушеннями слуху дошкільного віку, а саме – глухі та слабкочуючі діти, які мають суттєву втрату слуху від народження чи втрату слуху в ранньому дитинстві;
- особи з порушеннями слуху шкільного віку, а саме – глухі та слабкочуючі діти, які мають суттєву втрату слуху від народження чи втрату слуху в ранньому дитинстві;
- особи з порушеннями слуху дошкільного і шкільного віку, які мають комбіновані дефекти.

2. Жестова мова як *друга* мова.

До категорії осіб, які повинні оволодіти УЖМ у зазначеній якості відносяться:

- пізнооглухлі особи;
- слабкочуючі (туговухі) діти, які мають часткову втрату слуху, але спроможні сприймати і розрізняти мовленнєвий потік СМ та навичками усного мовлення.

Для таких категорій дітей УЖМ ні в чому не поступається першій – звуковій. Для пізнооглухлих вона служить допоміжним засобом, для слабкочуючих дітей, які мають часткову втрату слуху, УЖМ є повноправним засобом навчання і виховання нарівні зі словесною. І в першому, і в другому випадку УЖМ виступає як знаряддя стимулу для сприймання, диференціювання і засвоєння інформації оточуючого світу.

3. Для чуючих осіб, які вивчають ЖМ у штучних умовах, вона є *іноземною* мовою. Зокрема, це актуально стосовно чуючих батьків дітей з порушеннями слуху, сурдопедагогів та перекладачів ЖМ.

УЖМ як мовна система має багато спільного з іншими мовами, як жестовими так і словесними. Щодо схожості з

останніми вагомим чинником виступає наявність мовознавчих розділів: лексика, морфологія, синтаксис (замість фонетики в УЖМ функціонує розділ кінетики).

В УЖМ, як і в інших ЖМ іноземних держав, є відмінна особливість, яка відсутня у СМ логічно: це – одночасність передачі інформації. Якщо у вербальній мові слова будь-якого речення озвучуються, відтворюються на письмі *послідовно* (що властиво і ЖМ), то жестова мова має ще другу передачу: *одночасну*. Таким чином, для вираження певних відношень у ЖМ використовуються два порядки побудови речень: *лінійний* і *одночасний*. При першому порядку жестові одиниці слідує одна за одною засобом однієї чи двох рук, а при одночасному порядку одна рука відтворює один жест на позначення певного поняття, а інша рука – інший жест, на позначення іншого поняття в один і той же вимір часу.

Головними завданнями загальної Програми «Українська жестова мова», яка передбачає її вивчення протягом всього терміну шкільного навчання, є:

- *досконале оволодіння першою/рідною мовою, тобто мовою глухих людей;*
- *формування бази для успішного засвоєння другої мови – словесної;*
- *пізнання і оволодіння двома культурами: чуючої та глухої спільнот.*

Тому **головною метою** двомовної Програми є формування багатогранної глухої особистості як обдарованого білінгва.

Дана Програма призначена для вивчення УЖМ учнями спеціальних загальноосвітніх шкіл для дітей глухих дітей та зі зниженим слухом 8-10 класів, і в Типовому навчальному плані загальноосвітніх шкіл для дітей глухих та зі зниженим слухом в інваріантній частині в розділі «Мови і літератури» для предмету «УЖМ» передбачено 2 години на тиждень.

На уроках з вивчення УЖМ реалізуються такі основні принципи як:

- принцип доступності;
- принцип наочності;
- принцип науковості;
- принцип індивідуального підходу;
- принцип систематичності;
- принцип «від простого до складного»;
- принцип поступового нагромадження знань;
- принцип єдності формування знань і розвитку мови;
- принцип інтенсифікації мовного спілкування тощо.

Тематика програми 8 класу містить такі розділи як «Людина, спілкування, відносини», «Почуття, прояв почуттів, риси характеру», «Школа, шкільне життя», «Спорт. Відпочинок», «Армія, озброєння», «Слідство, суд», «Виробництво», «Заклади», «Історичні міста України», «Екскурсії».

Тематика програми 9-10 класів містить такі розділи як «Я – громадянин», «Я – особистість», «Я і майбутня професія», «Я – хлопець (дівчина)», «Я і здоровий спосіб життя», «Я і екологія», «Я і гарні манери», «Безпека і захист людини у небезпечних ситуаціях», «Мова, історія і культура спільноти глухих людей». У зазначених класах тематика розділів однакова, втім, в наступних (після 9-го класу) збільшується змістове наповнення за принципом «лійки», тобто принцип поступового нагромадження знань.

Відповідно до Держстандарту основної освіти, де передбачено вивчення УЖМ як мови навчання (перша мова) та як мови опанування (друга мова), створені відповідно дві програми. Різниця між ними полягає в тому, що в програмі «Українська жестова мова» як мови опанування (тобто другої мови) прописана менша кількість тем у розділах програми та полегшені вимоги до знань і умінь учнів. Наприклад, в останній програмі для 10 класу в такому розділі як «Я – громадянин» відсутні теми: «Становище дітей у різних країнах», «Дитина і праця». У програмі для 9 класу у розділі «Я – особистість» відсутні теми «Добро і зло», «Яким ти хочеш бути?». У програмі «УЖМ як мова опанування» для 8 класу в такому розділі як «Спорт. Відпочинок» відсутні теми «Щорічний туристичний зліт Глухих». «Види бань» тощо.

Кожен розділ Програми для 8-10 класів має відповідну кількість годин на вивчення навчального матеріалу, проте за вчителем ЖМ залишається право зменшувати чи збільшувати кількість годин за рахунок годин, відведених на вивчення інших розділів, з метою глибшого опанування учнями певного розділу. Те ж саме стосується і обсягу змістового навантаження певних розділів, які на думку вчителя, будуть складними для опанування певним контингентом учнів: за вчителем залишається право дещо розвантажити запропонований нами навчальний матеріал. Також вчитель ЖМ, враховуючи реальні можливості глибшого опанування учнями певного класу навчального матеріалу, може збільшити змістове навантаження за рахунок власних методичних доробок, підібраних методично-інформаційних матеріалів.

Відповідно до освітнього рівня: початкова загальна освіта, базова загальна середня освіта і повна загальна середня освіта, – різняться і мета уроків з навчального предмету «УЖМ».

Мета уроків з УЖМ у 8-10 класах передбачає формування лексичних засобів контексту «особистість», що дає змогу оцінювати якості характеру, відношення до навколишнього середовища (людей, речей, природи), формувати «Я-концепцію».

Зміст уроків у школі будується у тісному взаємозв'язку зі змістом навчальних предметів, які вивчаються учнями у 8-10 класах.

Загальний зміст Програми «Українська жестова мова» представлено двома блоками: лінгвістичним і комунікативним. *Мета лінгвістичного блоку* полягає у розкритті особливостей граматики і лексики жестової мови, у формуванні знань про структуру жесту, його конситуативність, про морфологію і синтаксис жестової мови, про засоби відображення мовних універсалій (фіксації просторових, цільових, умовних, об'єктивних, атрибутивних, кількісних і інших відношень), про виразні (екстралінгвістичні) засоби жестової мови.

Мета комунікативного блоку полягає в організації осмислення і використання особливостей лінгвістики УЖМ на практичному матеріалі, який враховує постановку питань і відповідей, побудову діалогів, монологів; формування творчих знань і вмінь будувати описи, розповіді, твори; вдосконалення ведення викладу міркування, заперечення, відстоювання у формі обговорення, дискусії тощо; шліфування майстерності читання поетичних творів у жестовому виконанні.

Для реалізації лінгвокомунікативних цілей вчителю ЖМ пропонується застосовувати різноманітні вправи, серед них комунікативні, пізнавальні, ігрові, трансформаційні, вправи на підставлення і порівняння, конструювальні, навчальні, творчі, перекладні, логічні тощо.

Вправами *на підставляння чи заміну* є такі вправи, які передбачають спершу мислене відпрацювання оператора знакоутворення з наступним відпрацюванням оператора фізичної реалізації знаків. Такі вправи застосовують у початковій школі з метою закріплення знань і вмінь стосовно вірного відтворення мовних одиниць, але в 5 класі ще слід продовжити їх застосування.

Пізнавальні вправи застосовуються на початковому етапі вивчення певної теми, оскільки вони передбачають отримання учнем нової інформації про об'єкт, явище методом пізнання. Тобто пізнання містить у собі три складові: сприймання, осмислення і розуміння. Застосування пізнавальних вправ в процесі роботи з учнями з порушеннями слуху несе в собі позитивно-конструктивні зміни: вони забезпечують доступ дітей до інформаційного простору.

Комунікативні вправи передбачають мовленнєві дії учнів в ситуативних умовах. Основні визначальні якості даного типу вправ – наявність мовленнєвого завдання (з'ясувати щось, дати комусь пораду, висловити захоплення і т.п.) і ситуативність. Причому першим компонентом є створення ситуації, яка спонукає до мовлення, тобто ситуація завжди містить у собі стимул мовлення.

Конструювальними є такі вправи, які вимагають використання знакоутворюючої моделі в психологічних умовах, максимально наближених до комунікативних. Під час конструювання відбувається утворення нової мовної одиниці (жестової) або її видозміна.

Під *ігровою* вправою слід розуміти таку вправу, метою якої є формування, вдосконалення та розвиток навичок і вмінь учнів у різних видах мовленнєвої діяльності шляхом багаторазового й різноманітного виконання мовленнєвих або

мовних дій (операцій), які стають особистісно значущими для суб'єкта навчання, оскільки є вмотивованими участю в ігровій діяльності.

Трансформаційні вправи передбачають розвиток практичних умінь учня перетворювати мовні знаки однієї мови в мовні знаки іншої мови, тобто подана мовна модель набирає іншої форми (наприклад, жестова чи словесна модель трансформуються в дактильну форму).

Творчі вправи – це вправи, які розвивають творчі здібності, нахили, інтереси учня. У структурі творчого потенціалу серед інших складових вирізняється вміння комбінувати, знаходити аналогії, реконструювати. Творчі вправи вчать учнів спрямовувати мислення, хід своїх думок у певному напрямку: за аналогією до відомого або шляхом перестановок, об'єднання чи роз'єднання, суттєвих заміन і змін, тобто шляхом комбінування. Застосовуються під час роботи з картиною, переказу тексту, опису об'єкту, складанням розповіді чи її частин тощо.

Перекладні вправи – це вправи, коли реалізується процес перекладу з однієї мови на іншу, зазвичай, з рідної на ту, яка вивчається. Оскільки метою Програми є формування глухого білінгва (особи, яка володіє двома мовами), то передбачається переклад двох видів: словесно-жестовий і жестово-словесний. Зазначені вправи є досить потужним засобом активізації знакоутворюючих моделей і застосовуються в навчальному процесі після застосування інших попередніх вправ.

Для ефективного викладання предмету «УЖМ» є певні вимоги:

1. Застосування на кожному уроці якісних мультимедійних, друкованих та інших ресурсів, які призначені для роз'яснення змісту і полегшення сприймання та розуміння навчального матеріалу;

2. Використання Методичного посібника «Українська жестова мова», який містить різні вправи (перелік і суть викладено вище) для учнів;

3. Викладання зазначеного предмету здійснюється досвідченим вчителем, носієм ЖМ, з педагогічною освітою або висококваліфікованим сурдопедагогом з числа чуючих з досконалим володінням і УЖМ, і КЖм.

Пропонована Програма передбачає застосування середовища/ситуації, яке зумовлює постійне вживання УЖМ з метою комунікації, заради особистого задоволення і навчання. Учні мають можливості навчатися і систематично вживати мову, задовольняти свої потреби, інтереси, розвиваючи свої здібності на базі змістовного, продуманого навчального матеріалу.

«Українська жестова мова» як мова навчання (перша мова)

ПРОГРАМА

8 КЛАС

№ п/п	К-ст ь год	Зміст навчального матеріалу	Спрямованість лінгвістично-комунікативної роботи	Навчальні досягнення учнів
1	2	3	4	5
1.	7	Людина, спілкування, відносини Етика спілкування УЖМ. Поняття про шляхетність. Лицарська честь. Поведінка в громадських місцях.	<i>Лінгвістичний блок</i> Способи вираження завершеності та незавершеності дій, значення часу. Спосіб передачі значення тривалості і частоти дій. Спосіб передачі значення впевненості та вагання. Спосіб передачі об'ємних параметрів. Спосіб передачі наряду та зміни руху, переміщення у просторі. Немануальний компонент жестової одиниці. <i>Комунікативний блок</i> Теми для обговорення, бесіди, дискусії, виклад міркування шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; формування вміння відстоювати власні погляди шляхом аргументованого викладу доказів та міркувань; удосконалення навичок перекладу однієї мови на іншу; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту.	<i>Учень:</i> - володіє жестовою лексикою даної тематики; - правильно формує немануальний компонент при відтворенні жестової одиниці УЖМ; - може розрізняти поняття <i>честь, шляхетність, лицарство</i>; - буде довірливо розповідь за сюжетним малюнком, застосовуючи нові жестові одиниці; - логічно завершує незакінчені речення; - добирає жести-антоніми для утворення антонімічних пар; - буде за малюнком розгорнутий діалог зручною мовою спілкування; - бере активну участь у колективній дискусії методом «мозкового штурму»; - має базу викладання логічного міркування стосовно правил ввічливості до представників різних соціальних та вікових груп; - вільно перекладає текст засобом УЖМ.

2.	8	Почуття, прояв почуттів, риси характеру Закоханість і любов. Поняття солідарності. Типи темпераментів. Мій темперамент.	Лінгвістичний блок Способи вираження завершеності та незавершеності дій, значення часу. Спосіб передачі значення тривалості і частоти дій. Спосіб передачі значення впевненості та вагання. Спосіб передачі об'ємних параметрів. Спосіб передачі наряду та зміни руху, переміщення у просторі. Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, бесіди, дискусії, виклад міркування шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; формування вміння відстоювати власні погляди шляхом аргументованого викладу доказів та міркувань; розрізнення і визначення типів темпераменту людини; розкриття змісту прислів'їв; удосконалення навичок перекладу однієї мови на іншу; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту.	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - правильно формує немануальний компонент при відтворенні жестової одиниці УЖМ; - правильно відтворює складні жестові сполучення; - закріплює поняття <i>солідарність</i> шляхом наведених прикладів; - розрізняє поняття <i>закоханість</i> і <i>любов</i> шляхом наведення власних прикладів; - вміє відповідно до норм словесної мови записувати багатозначні жестові сполучення; - правильно добирає жести-антоніми для утворення антонімічних пар; - може підбирати словесний еквівалент до багатозначного жесту; - підбирає відповідні жестові одиниці для утворення словосполучень; - визначає засобом УЖМ хибність чи вірність стверджень; - за малюнком будує аргументи на користь своїх стверджень; - розрізняє типи темпераменту і визначає тип темпераменту однокласників засобом доступної мови спілкування; - може розкрити самостійно зміст прислів'їв.
3.	8	Школа, шкільне життя Природничі науки. Літературні терміни. Хімічні терміни. Технічні терміни.	Лінгвістичний блок Способи вираження завершеності та незавершеності дій, значення часу. Спосіб передачі значення тривалості і частоти дій.	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - правильно формує немануальний компонент при відтворенні жестової одиниці УЖМ; - позначає жестовими одиницями літературні терміни;

		Конспект. Всеукраїнський конкурс «Ерудит».	Спосіб передачі значення впевненості та вагання. Спосіб передачі об'ємних параметрів. Спосіб передачі напряду та зміни руху, переміщення у просторі. Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, бесіди, дискусії, виклад міркування шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; формування вміння відстоювання власних поглядів шляхом аргументованого викладу доказів та міркувань; формування уявлення про природничі науки; послідовний переклад письмового тексту відповідно до лінгвістичних норм УЖМ з уведенням термінів; удосконалення навичок перекладу однієї мови на іншу; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компонента.	- буде розповідь у довільній формі про Всеукраїнський конкурс „Ерудит” зручною мовою спілкування; - може підбирати словесний еквівалент до багатозначного жесту; - на основі власних знань про природничі науки доповнює та розширює словесні речення; - розрізняє і групує назви хімічних речовин, які відносяться до металів і неметалів; - має початкову базу вміння складати конспект; - може точно переказати зміст тексту зручною мовою спілкування з уведенням жестів, що позначають технічні терміни; - перекладає письмовий текст відповідно до лінгвістичних норм УЖМ.
4.	8	Спорт. Відпочинок Ігри патріотів, що проводяться УТОГ. Щорічний туристичний зліт Глухих. Відпочинок: гори чи море? Види бань.	Лінгвістичний блок Способи вираження завершеності та незавершеності дій, значення часу. Спосіб передачі значення тривалості і частоти дій. Спосіб передачі значення впевненості та вагання. Спосіб передачі об'ємних параметрів.	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - правильно формує немануальний компонент при відтворенні жестової одиниці УЖМ; - диференціює подібні жести в одиничному форматі; - підбирає відповідні слова за значенням для утворення синонімічного ряду слова <i>діяти</i>;

		Види водного спорту.	Спосіб передачі напряму та зміни руху, переміщення у просторі. Багатозначні жести: визначення значення в контексті жестового речення (продовження). Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, бесіди, дискусії, виклад міркування шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; формування вміння відстоювати власні погляди шляхом аргументованого викладу доказів та міркувань; послідовний переклад тексту відповідно до лінгвістичних норм УЖМ; удосконалення навичок перекладу однієї мови на іншу; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту.	- може підбирати словесний еквівалент до багатозначного жесту; - бере участь в колективному обговоренні прочитаного тексту засобом УЖМ; - будує розповідь у довільній формі за малюнком про традиційний туристичний зліт глухих; - знайомиться за допомогою різних мовних засобів з поняттям <i>афоризм</i>; - за малюнками позначає жестами назви видів водного спорту; - отримує уявлення про різні види бань засобом коротких словесних нотаток з послідовним розкриттям змісту через мову жестів; - аргументовано відстоює певний тип здорового відпочинку; - перекладає письмовий текст відповідно до лінгвістичних норм УЖМ.
5.	7	Армія, озброєння Військові блоки країн. Миротворча армія. Військово-морська техніка. Внутрішні війська.	Лінгвістичний блок Способи вираження завершеності та незавершеності дій, значення часу. Спосіб передачі значення тривалості і частоти дій. Спосіб передачі значення впевненості та вагання. Спосіб передачі об'ємних параметрів. Спосіб передачі напряму та зміни руху, переміщення у просторі. Багатозначні жести: визначення значення в контексті жестового речення (продовження).	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - правильно формує немануальний компонент при відтворенні жестової одиниці УЖМ; - чітко відтворює і вводить в своє мовлення нові жестові одиниці, що відносяться до сфери військового сучасного озброєння; - має відповідну інформацію про військові блоки; - може роз'яснити функції миротворчої армії; - добирає жести-антоніми для утворення антонімічних пар;

			Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, бесіди, дискусії, виклад міркування шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; формування вміння відстоювати власні погляди шляхом аргументованого викладу доказів та міркувань; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; постановка жестово-словесних запитань і відповідей; послідовний переклад тексту відповідно до лінгвістичних норм УЖМ; удосконалення навичок перекладу однієї мови на іншу; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компонента.	- знайомиться на наведених прикладах з новим поняттям <i>приказка</i>; - приводить в порядок деформовані речення відповідно до лінгвістичних норм словесної мови; - вміє користуватися пошуковою системою Інтернет на основі вірно сформованих словосполучень для запиту; - може підбирати словесний еквівалент до багатозначного жесту; - може формувати на основі словесних речень у писемній формі питальні жестові конструкції; - дає конкретні письмові відповіді на поставлені УЖМ запитання; - перекладає письмовий текст відповідно до лінгвістичних норм УЖМ.
6.	7	Слідство, суд Поняття про суд. Слідчі органи. Адвокат і його функції. Прокурор і його функції. Суд присяжних. Суддя і його повноваження.	Лінгвістичний блок Способи вираження завершеності та незавершеності дій, значення часу. Спосіб передачі значення тривалості і частоти дій. Спосіб передачі значення впевненості та вагання. Спосіб передачі об'ємних параметрів. Спосіб передачі напряду та зміни руху, переміщення у просторі. Багатозначні жести: визначення значення в контексті жестового речення (продовження).	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - диференціює візуально та за значенням подібні жестові одиниці; - правильно формує немануальний компонент при відтворенні жестової одиниці УЖМ; - засобом УЖМ може розкрити значення поняття «суд присяжних»; - самостійно підбирає жестові сполучення з протилежним значенням; - розрізняє і розкриває зміст за допомогою УЖМ такі поняття як <i>прокурор</i> і <i>адвокат</i>;

			Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, бесіди, дискусії, виклад міркування шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; формування вміння відстоювати власні погляди шляхом аргументованого викладу доказів та міркувань; розкриття змісту прислів'їв; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; формування уявлення про правову систему; синхронний переклад текстів засобом КЖм та наступний переказ змісту УЖМ невеликих за обсягом текстів; удосконалення навичок перекладу однієї мови на іншу; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту.	- самостійно чи за допомогою класу здійснює трансформацію жестових сполучень у словосполучення у писемній формі; - бере участь у колективній грі з відтворенням процесу розгляду судової справи засобом УЖМ; - розкриває зміст прислів'я жестовою мовою; - володіє постановкою жестових запитань до словесних речень; - може підбирати словесний еквівалент до багатозначного жесту; - перекладає за допомогою класу текст КЖм з наступним переказом його змісту УЖМ відповідно до її лінгвістичних норм.
7.	6	Виробництво Соціальні послуги. Комунальні послуги. Правові послуги.	Лінгвістичний блок Способи вираження завершеності та незавершеності дій, значення часу. Спосіб передачі значення тривалості і частоти дій. Спосіб передачі значення впевненості та вагання. Спосіб передачі об'ємних параметрів. Спосіб передачі напрямку та зміни руху, переміщення у просторі. Багатозначні жести: визначення значення в контексті жестового речення (продовження).	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - правильно формує немануальний компонент при відтворенні жестової одиниці УЖМ; - підбирає відповідні слова за значенням для утворення синонімічного ряду прикметника <i>різний</i>; - може оперувати засобом УЖМ і КЖм у своєму висловлюванні новими поняттями, що відносяться до комунальної сфери;

			Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, бесіди, дискусії, виклад міркування шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; формування вміння відстоювати власні погляди шляхом аргументованого викладу доказів та міркувань; розрізнення вірних та хибних стверджень, збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; удосконалення навичок перекладу однієї мови на іншу; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту.	- буде розповідь у довільній формі за сюжетним малюнком зручною мовою спілкування; - може наводити власні приклади для тлумачення значення словосполучення <i>складні життєві обставини</i>; - може підбирати словесний еквівалент до багатозначного жесту; - знаходить помилкові послуги з ряду поданих, які не відносяться до поняття <i>житлово-комунальні послуги</i>; - диференціює послуги відповідно до певної сфери їх надання шляхом розкриття змісту через УЖМ; - формує відповіді у письмовій формі на запитання, поставлені жестовою мовою; - бере участь у колективній роботі над розв'язанням проблем, що потребують отримання правових послуг.
8.	6	Заклади Салон краси. Пенсійний фонд. Фонд соціального захисту інвалідів.	Лінгвістичний блок Способи вираження завершеності та незавершеності дій, значення часу. Спосіб передачі значення тривалості і частоти дій. Спосіб передачі значення впевненості та вагання. Спосіб передачі об'ємних параметрів. Спосіб передачі напрямку та зміни руху, переміщення у просторі. Багатозначні жести: визначення значення в контексті жестового речення (продовження). Немануальний компонент жестової одиниці.	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - правильно формує немануальний компонент при відтворенні жестової одиниці УЖМ; - диференціює візуально та за значенням подібні жестові одиниці; - розкриває самостійно чи за допомогою класу зміст прислів'їв засобом УЖМ; - проводить трансформацію поданих жестових сполучень у дактильну форму словесної мови; - правильно утворює словосполучення з поданих слів; - може підбирати словесний еквівалент до багатозначного жесту;

			Комунікативний блок Теми для обговорення, бесіди, дискусії, виклад міркування шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; формування вміння відстоювання власних поглядів шляхом аргументованого викладу доказів та міркувань; розвиток творчої уяви під час складання початку розповіді; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; синхронний переклад текстів засобом КЖм та наступний переказ змісту УЖМ невеликих за обсягом текстів; удосконалення навичок перекладу однієї мови на іншу; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту.	- доповнює словесні речення новими поняттями, вираженими мовними одиницями УЖМ; - розвиває творчу уяву, будуючи початок розповіді за даним її кінцем; - довільно будує розповідь за малюнком, використовуючи нові мовні одиниці двох мов; - перекладає за допомогою однокласників текст КЖм з наступним переказом його змісту УЖМ відповідно до її лінгвістичних норм.
9.	6	Історичні міста України Львів. Полтава.	Лінгвістичний блок Способи вираження завершеності та незавершеності дій, значення часу. Спосіб передачі значення тривалості і частоти дій. Спосіб передачі значення впевненості та вагання. Спосіб передачі об'ємних параметрів. Спосіб передачі напрямку та зміни руху, переміщення у просторі. Багатозначні жести: визначення значення в контексті жестового речення (продовження). Немануальний компонент жестової одиниці.	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - правильно формує немануальний компонент при відтворенні жестової одиниці УЖМ; - чітко застосовує у своєму мовленні жести, що позначають назви районних міст своєї області; - аналізує свідомо інформацію про різні назви релігійних споруд міста Львова; - розрізняє засобом УЖМ поняття <i>готика, бароко, ренесанс, романський стиль, ампер, рококо, сучасна еклектика, конструктивізм</i>; - збагачує жестово-словниковий запас новими поняттями, здобутимив процесі знайомства з іншими містами;

			Комунікативний блок Теми для обговорення, бесіди, дискусії, виклад міркування шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; формування вміння відстоювати власні погляди шляхом аргументованого викладу доказів та міркувань; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; постановка жестово-словесних запитань і відповідей; послідовний переклад тексту відповідно до лінгвістичних норм УЖМ; удосконалення навичок перекладу однієї мови на іншу; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту.	- за малюнками та на основі власних історичних знань засобом УЖМ веде розповідь про міста Львів і Полтаву; - свідомо працює над майстерністю виконання поетичного твору у жестовому виконанні; - перекладає письмовий текст відповідно до лінгвістичних норм УЖМ.
10.	7	Екскурсії Знайомство з іншим містом. Підприємство УТОГ. Дніпрогес (Запоріжжя).	Лінгвістичний блок Способи вираження завершеності та незавершеності дій, значення часу. Спосіб передачі значення тривалості і частоти дій. Спосіб передачі значення впевненості та вагання. Спосіб передачі об'ємних параметрів Спосіб передачі напрямку та зміни руху, переміщення у просторі. Багатозначні жести: визначення значення в контексті жестового речення (продовження). Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - правильно формує немануальний компонент при відтворенні жестової одиниці УЖМ; - перед екскурсією до іншого міста збирає попередні відомості про історичні пам'ятки даного міста; - вміє під час екскурсії вносити в робочий блокнот короткі записи та коментарі; - в процесі спостереження ставить запитання пізнавального характеру; - збагачує жестово-словниковий запас новими поняттями, здобутими під час екскурсій;

			Теми для обговорення, бесіди, дискусії, виклад міркування шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; формування вміння відстоювати власні погляди шляхом аргументованого викладу доказів та міркувань; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; постановка жестово-словесних запитань і відповідей; вміння описувати екскурсію засобом УЖМ, застосовуючи отримані нові поняття; удосконалення навичок перекладу однієї мови на іншу; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту.	- чітко записує назви цехів, робочих спеціальностей та назви продукції, яку випускає підприємство УТОГ; - отримує інформацію про соціальний пакет, який надається підприємством УТОГ; - будує опис екскурсії простими реченнями на основі власних записів у блокноті.
--	--	--	---	--

***Орієнтовні вимоги до знань і умінь учнів восьмого класу
на кінець навчального року***

У ч н і п о в и н н і:

знати:

- *характеристику структури жесту;*
- *особливості будови простих і складних синтаксичних жестових конструкцій;*
- *відмінності у побудові жестових і словесних речень запитального характеру;*
- *особливості вживання багатозначних жестових одиниць в контексті жестового речення;*
- *особливості культури жестового мовлення;*

володіти:

- *рецептивними навичками жестового мовлення;*

- базовими правилами обговорення бесіди, дискусії, викладу міркування шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення;
- навичками ведення діалогів (учень – учень, учень – вчитель); погодження з позицією співрозмовника, ставлення до неї критично, вміння тактовно заперечувати;
- навичками застосовувати відповідний немануальний компонент в жестовому мовленні;
- постановкою запитань, адекватних темі;
- етикою вступати в розмову/ виходити з розмови;
- навичками стислого переказу розповіді вчителя, учня;
- вмінням переказувати оповідання з елементами міркування;
- вмінням складати описи малюнків, розповіді про цікаві події.

ПРОГРАМА 9 КЛАС

№ п/п	К-ст ь год	Зміст навчального матеріалу	Спрямованість лінгвістично-комунікативної роботи	Навчальні досягнення учнів
1	2	3	4	5
1.	8	Я - громадянин Громадянство. Державні органи влади. Права і обов'язки дитини: право на достойні умови розвитку; право на особливий захист дітей, які потрапили в екстремальні умови; право на сім'ю, право на	Лінгвістичний блок Способи вираження завершеності та незавершеності дій, значення часу. Спосіб передачі значення тривалості і частоти дій. Спосіб передачі значення впевненості та вагання. Спосіб передачі об'ємних параметрів (продовження). Спосіб передачі напряду та зміни руху, переміщення у просторі.	Учень: - вільно володіє жестовою лексикою даної тематики; - диференціює подібні жести в одиничному форматі; - правильно розуміє за допомогою УЖМ нові поняття, які належать до правової сфери; - дає конкретні відповіді засобом УЖМ на поставлені у письмовій формі запитання; - логічно завершує незакінчені речення; - знає структуру державної влади України та коло їхніх повноважень ;

		висловлення власної думки; права дитини під час притягнення її до відповідальності.	Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, бесіди, дискусії, виклад міркування шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; формування вміння відстоювати власні погляди шляхом аргументованого викладу доказів та міркувань; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; удосконалення навичок перекладу однієї мови на іншу; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту.	- володіє постановкою питальних жестових конструкцій до словесних речень у письмовій формі; - знаходить хибне правове твердження; - за малюнком та на основі власних спостережень складає перелік порушень прав дитини; - вільно перекладає текст засобом УЖМ.
2.	8	Я - особистість Любов до людини – прояв доброти. Доброта і байдужість. Добро і зло. Чи легко бути добрим? Дружба, любов, товаришування. Яким ти хочеш бути? Я і колектив.	Лінгвістичний блок Способи вираження завершеності та незавершеності дій, значення часу. Спосіб передачі значення тривалості і частоти дій. Спосіб передачі значення впевненості та вагання. Спосіб передачі об'ємних параметрів (продовження). Спосіб передачі напряду та зміни руху, переміщення у просторі. Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, бесіди, дискусії, виклад міркування шляхом монологічного,	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - правильно добирає жести-антоніми для утворення антонімічних пар; - диференціює подібні жести в одиничному форматі; - вміє підбирати аргументовану відповідь; - бере участь у тестуванні на визначення любові до ближніх; - на основі власних спостережень зручною мовою спілкування дає перспективну характеристику і перспективне портретне зображення свого товариша; - логічно завершує незакінчені речення;

			діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; формування вміння відстоювати власні погляди шляхом аргументованого викладу доказів та міркувань; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; синхронний переклад текстів пізнавального характеру засобом КЖм з наступним переказом змісту УЖМ; удосконалення навичок перекладу однієї мови на іншу; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компонента.	- розкриває причинно-наслідковий зв'язок на основі поданих стверджень зручною мовою спілкування; - розкриває доступними мовними одиницями зміст прислів'їв; - перекладає за допомогою однокласників текст КЖм на словесну мову з наступним переказом змісту УЖМ відповідно до її лінгвістичних норм; - пізнає зміст афоризмів засобом УЖМ.
3.	8	Я і майбутня професія Світ професій. Інтереси і нахили людини. Нахили і здібності професійної придатності. Здоров'я і вибір професії.	Лінгвістичний блок Способи вираження завершеності та незавершеності дій, значення часу. Спосіб передачі значення тривалості і частоти дій. Спосіб передачі значення впевненості та вагання. Спосіб передачі об'ємних параметрів (продовження). Спосіб передачі напряду та зміни руху, переміщення у просторі. Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, бесіди, дискусії, виклад міркування шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків;	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - правильно відтворює і застосовує у своєму мовленні складні жестові конструкції; - визначає самостійно або за допомогою класу свої інтереси та нахили за диференційно-діагностичним опитувальником (ДДО) Є.Климова; - використовуючи наявну інформацію вірно завершує незакінчені речення; - знає перелік робітничих професій, якими оволодівають Глухі в Україні; - формує відповіді у письмовій формі на запитання, поставлені жестовою мовою; - будує довільно розповідь за малюнком про УВП УТОГ зручною мовою спілкування; - може розкрити самостійно засобом КЖм зміст прислів'їв;

			особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; формування вміння відстоювати власні погляди шляхом аргументованого викладу доказів та міркувань; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; розкриття змісту прислів'їв; удосконалення навичок перекладу однієї мови на іншу; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту	- самостійно чи за допомогою класу записує інформацію, подану УЖМ; - вільно перекладає текст засобом УЖМ
4.	8	Я – хлопець (дівчина) Перехідний вік. Психофізичні особливості підлітків. Правила особистої гігієни під час статевого дозрівання. Дорослі проблеми підлітка. Шкідливі звички і здоров'я підлітків.	Лінгвістичний блок Способи вираження завершеності та незавершеності дій, значення часу. Спосіб передачі значення тривалості і частоти дій. Спосіб передачі значення впевненості та вагання. Спосіб передачі об'ємних параметрів (продовження). Спосіб передачі напряду та зміни руху, переміщення у просторі. Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, бесіди, дискусії, виклад міркування шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; формування вміння відстоювати власні погляди шляхом аргументованого викладу доказів та	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - будує за малюнком розгорнутий діалог зручною мовою спілкування; - диференціює подібні жести в одиничному форматі; - самостійно чи за допомогою класу здійснює трансформацію жестових сполучень у дактилеми; - з-поміж стверджень вміє знаходити і доводити хибність деяких стверджень; - володіє постановкою питальних жестових конструкцій до конкретних словесних речень розповідного типу; - після перечитування тексту може УЖМ викладати власні міркування із зазначеної проблеми; - має початкові вміння ведення конспекту; - приводить в порядок деформовані речення відповідно до лінгвістичних норм словесної мови;

			міркувань, збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; приведення в порядок деформованих речень відповідно до лінгвістичних норм словесної мови; удосконалення навичок перекладу однієї мови на іншу; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту	- бере участь у колективному розв'язуванні логічних задач; - вільно перекладає текст засобом УЖМ.
5.	8	Я і здоровий спосіб життя Бути здоровим – значить бути гарним. Гігієна харчування. Постава. Порушення постави. Краса і косметика.	Лінгвістичний блок Способи вираження завершеності та незавершеності дій, значення часу. Спосіб передачі значення тривалості і частоти дій. Спосіб передачі значення впевненості та вагання. Спосіб передачі об'ємних параметрів (продовження). Спосіб передачі напрямку та зміни руху, переміщення у просторі. Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, бесіди, дискусії, виклад міркування шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; формування вміння відстоювати власні погляди шляхом аргументованого викладу доказів та міркувань; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; розкриття змісту	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - диференціює подібні жести в одиничному форматі; - правильно відтворює і застосовує жестові одиниці, які належать до медичної термінології; - дотримуючись особливостей вживання жестів, що позначають дію, розкриває повну характеристику руху в просторі; - підбирає відповідні слова за значенням для утворення синонімічного ряду слова <i>гарний</i>; - може самостійно розкрити УЖМ зміст прислів'їв; - бере участь у колективному обговоренні роздумів академіка Амосова чи інших прогресивних діячів медичної сфери про здоров'я; - самостійно підбирає жестові сполучення з протилежним значенням; - самостійно знаходить хибні правила збереження постави; - перекладає за допомогою однокласників засобом текст КЖМ на словесну мову з

			прислів'їв; синхронний переклад текстів пізнавального характеру засобом КЖм з наступним переказом змісту УЖМ; удосконалення навичок перекладу однієї мови на іншу; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту	наступним переказом змісту відповідно до її лінгвістичних норм УЖМ.
6.	8	Я і екологія Людина і екологія. Взаємодія людини та навколишнього середовища. Види забруднення навколишнього середовища. Охорона навколишнього середовища.	Лінгвістичний блок Способи вираження завершеності та незавершеності дій, значення часу. Спосіб передачі значення тривалості і частоти дій. Спосіб передачі значення впевненості та вагання. Спосіб передачі об'ємних параметрів (продовження). Спосіб передачі напряду та зміни руху, переміщення у просторі. Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, бесіди, дискусії, виклад міркування шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; формування вміння відстоювати власні погляди шляхом аргументованого викладу доказів та міркувань; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; удосконалення майстерності викладу поетичного твору у жестовому виконанні; синхронний переклад	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - активно поповнює жестово-словниковий запас за рахунок засвоєння нових понять; - диференціює подібні жести в одиничному форматі; - правильно будує у довільній формі засобом УЖМ опис природи за картиною; - розкриває самостійно чи за допомогою однокласників зміст афоризмів про природу; - логічно завершує незакінчені речення; - володіє постановкою запитань, сформованих за допомогою жестових одиниць, до словесних речень; - добирає жести-антоніми для утворення антонімічних пар; - працює над майстерністю виконання поетичного твору у жестовому виконанні; - перекладає за допомогою класу словесний текст КЖм з наступним переказом змісту УЖМ відповідно до її лінгвістичних норм.

			текстів пізнавального характеру засобом КЖм з наступним переказом змісту УЖМ; удосконалення навичок перекладу однієї мови на іншу; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту.	
7.	7	Я і гарні манери Історія виникнення правил поведінки. Етикет. Правила поведінки на вулиці, в транспорті. Правила поведінки в громадських місцях. Гостинність. Поведінка в гостях. Мистецтво одягатися.	Лінгвістичний блок Способи вираження завершеності та незавершеності дій, значення часу. Спосіб передачі значення тривалості і частоти дій. Спосіб передачі значення впевненості та вагання. Спосіб передачі об'ємних параметрів (продовження). Спосіб передачі напряду та зміни руху, переміщення у просторі. Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, бесіди, дискусії, виклад міркування шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; формування вміння відстоювати власні погляди шляхом аргументованого викладу доказів та міркувань; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; розвиток творчої уяви; синхронний переклад текстів пізнавального характеру засобом КЖм з наступним переказом змісту УЖМ;	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - правильно відтворює і застосовує подані жестові одиниці, які належать до етичної термінології; - чітко диференціює подібні жести в одиничному форматі; - проводить трансформацію поданих жестових конструкцій у словосполучення на письмі; - вміє хибні правила поведінки в громадських місцях трансформувати у загальноприйняті правила; - може самостійно або за допомогою класу робити опис вечірньої сукні зручною мовою спілкування; - логічно підбирає назви окремих деталей відповідного комплекту чоловічого одягу з аргументуванням доцільності; - оперує поняттями і назвами різних стилів одягу; - перекладає за допомогою однокласників письмовий текст КЖм з наступним переказом змісту УЖМ відповідно до її лінгвістичних норм.

			удосконалення навичок перекладу однієї мови на іншу; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту	
8.	7	Безпека і захист людини в небезпечних ситуаціях Правила забезпечення безпеки дорожнього руху. Правила пожежної безпеки і поведінки під час пожежі. Природні пожежі. Правила безпечної поведінки на воді.	Лінгвістичний блок Способи вираження завершеності та незавершеності дій, значення часу. Спосіб передачі значення тривалості і частоти дій. Спосіб передачі значення впевненості та вагання. Спосіб передачі об'ємних параметрів (продовження). Спосіб передачі наряду та зміни руху, переміщення у просторі. Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, бесіди, дискусії, виклад міркування шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; формування вміння відстоювати власні погляди шляхом аргументованого викладу доказів та міркувань; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; розвиток творчої уяви засобом складання кінця розповіді за даним початком; удосконалення навичок перекладу однієї мови на іншу; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - правильно відтворює складні жестові конструкції; - засобом УЖМ формує конкретні відповіді на запитання, поставлені словесною мовою; - вміє засобом КЖМ передавати значення поданих дорожніх знаків; - засобом КЖМ вказує на відмінні ознаки між природними і антропогенними пожежами на основі наведених власних прикладів; - будує у довільній формі розповідь за малюнком, використовуючи нові мовні одиниці; - може самостійно або за допомогою класу переробити правила безпеки і поведінки, щоб вони стали вірними; - утворює з поданих нових слів словосполучення з наступним розкриттям значення засобом УЖМ; - приводить в порядок деформовані речення відповідно до лінгвістичних норм словесної мови; - розвиває творчу уяву, будуючи кінець розповіді за даним початком.; - вільно перекладає текст засобом УЖМ.

9.	8	Мова, історія і культура спільноти глухих людей Відношення чуючих до Глухих в різні історичні епохи. Жестова мова і дактилологія. Перші школи для глухих дітей. Сучасне суспільство і нечуючі люди.	Лінгвістичний блок Способи вираження завершеності та незавершеності дій, значення часу. Спосіб передачі значення тривалості і частоти дій. Спосіб передачі значення впевненості та вагання. Спосіб передачі об'ємних параметрів (продовження). Спосіб передачі напряду та зміни руху, переміщення у просторі. Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, бесіди, дискусії, виклад міркування шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; формування вміння відстоювати власні погляди шляхом аргументованого викладу доказів та міркувань; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; розвиток творчої уяви при складанні розповіді за малюнком засобом КЖм; синхронний переклад невеликих за обсягом текстів у письмовій формі засобом КЖм з наступним переказом змісту УЖМ; постановка запитань-відповідей двома мовами; жестовою і словесною; удосконалення навичок перекладу однієї мови	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - правильно відтворює і застосовує у своєму мовленні складні жестові конструкції; - чітко диференціює подібні жести в одиничному форматі; - проводить трансформацію поданих жестових сполучень у дактильну форму словесної мови; - доводить засобом КЖм хибність невірних правил дактилювання; - на основі власних історичних знань підбирає достовірну відповідь для завершення простих розповідних речень; - вдосконалює вміння записувати короткі нотатки за планом після лекції вчителя; - будує письмові відповіді відповідно до норм словесної мови; - самостійно чи за допомогою класу складає розповідь за малюнком доступною мовою спілкування; - утворює з поданих нових слів словосполучення з наступним розкриттям значення засобом УЖМ; - вільно перекладає текст засобом УЖМ.
----	---	---	---	--

			на іншу; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту	
--	--	--	--	--

**Орієнтовні вимоги до знань і умінь учнів дев'ятого класу
на кінець навчального року**

У ч н і п о в и н н і:

знати:

- характеристики структури жесту;
- особливості будови простих і складних синтаксичних жестових конструкцій;
- відмінності висловлювань стверджувального і заперечного характеру;
- відмінності у побудові жестових і словесних речень розповідного характеру;
- особливості вживання багатозначних жестових одиниць в контексті жестового речення;
- особливості культури жестового мовлення;

володіти:

- рецептивними навичками жестового мовлення різного рівня складності;
- вмінням формувати логічні відповіді з викладенням думки, почуття;
- навичками відстоювати власні погляди шляхом аргументованого викладу доказів та міркувань;
- практичними навичками накопичувати жестово-словесний запас на основі нової інформації пізнавального характеру;
- розвитком творчої уяви при складанні розповіді за малюнком засобом КЖм;
- вмінням синхронно перекладати засобом КЖм невеликі за обсягом тексти у письмовій формі та переказувати їхній зміст УЖМ;
- постановкою запитань-відповідей двома мовами: жестовою і словесною.

ПРОГРАМА
10 КЛАС

№ п/п	К-ст ь год	Зміст навчального матеріалу	Спрямованість лінгвістично-комунікативної роботи	Навчальні досягнення учнів
1	2	3	4	5
1.	8	Я - громадянин	<i>Лінгвістичний блок програми</i>	<i>Учень:</i>

		Мої права в суспільстві і державі. Становище дітей у різних країнах. Дитина і праця. Взаємозалежність прав і обов'язків.	Особливості жестової мови (в співставленні зі словесною). Синкретизм лексичних одиниць жестової мови. Жестові омоніми, синоніми, антоніми. Кальковане жестове мовлення і жестова мова. Переклад на жестову мову (діалоги, тексти). Переклад з жестової мови (діалоги, тексти). Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, діалоги-роздуми, дискусії, виклад міркування і доведення шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; розвиток творчої уяви засобом складання розповіді за малюнком; удосконалення навичок перекладу однієї мови на іншу; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту.	- володіє жестовою лексикою даної тематики; - адекватно привносить в жестове мовлення немануальний компонент УЖМ; - поповнює жестово-словниковий запас за рахунок засвоєння нових понять; - диференціює подібні жести в одиничному форматі; - може аргументовано викладати свої погляди; - знайомиться на прикладах з поняттям <i>крилаті вислови</i>; - володіє постановкою питальних жестових конструкцій до складних речень словесної мови; - змістовно засобом УЖМ розкриває права людини в Україні; - наводить причини і приклади застосування дитячої праці; - на основі отриманих відомостей з даної теми розширює та доповнює розповідні речення; - у довільній формі будує розповідь за малюнком, використовуючи нові мовні одиниці; - вільно перекладає письмовий текст засобом УЖМ та КЖМ.
2.	8	Я - особистість Особистість і самовиховання. Совість, чесність. Я-образ, самооцінка. Відповідальність за інших. Свобода і відповідальність.	Лінгвістичний блок програми Особливості жестової мови (в співставленні зі словесною). Синкретизм лексичних одиниць жестової мови. Жестові омоніми, синоніми, антоніми. Кальковане жестове мовлення і жестова мова. Переклад на жестову мову (діалоги, тексти). Переклад з жестової мови (діалоги, тексти). Немануальний компонент жестової одиниці.	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - адекватно привносить в жестове мовлення немануальний компонент УЖМ; - вільно відтворює і застосовує у своєму мовленні жестові одиниці, що позначають якісні ознаки характеру; - добирає жести-антоніми для утворення антонімічних пар;

			Комунікативний блок Теми для обговорення, діалоги-роздуми, дискусії, виклад міркування і доведення шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; синхронний переклад письмового тексту засобом КЖм з наступним письмовим переказом за планом; удосконалення навичок перекладу однієї мови на іншу; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту.	- може розкривати зміст афоризмів доступними мовними одиницями; - будує речення у письмовій формі на запитання, поставлені УЖМ; - вміє давати характеристику особі зручною мовою спілкування, застосовуючи нові поняття; - бере участь у тестуванні на визначення рівня самооцінки, розуміючи значення нового поняття; - емоційно читає поетичний твір у жестовому виконанні; - перекладає за допомогою однокласників текст засобом КЖм з наступним письмовим переказом змісту за складеним планом; - після розповіді, здійсненої засобом УЖМ, робить аргументовані висновки КЖм.
3.	8	Я і майбутня професія Життєві і професійні плани підлітків. Вимоги професії до людини. Шляхи отримання професії.	Лінгвістичний блок програми Особливості жестової мови (в співставленні зі словесною). Синкретизм лексичних одиниць жестової мови. Жестові омоніми, синоніми, антоніми. Кальковане жестове мовлення і жестова мова. Переклад на жестову мову (діалоги, тексти). Переклад з жестової мови (діалоги, тексти). Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, діалоги-роздуми, дискусії, виклад міркування і доведення шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - адекватно привносить в жестове мовлення немануальний компонент УЖМ; - правильно відтворює і застосовує у своєму мовленні складні жестові конструкції; - підбирає відповідні жести до дієслова <i>зав'язати</i> у різних його значеннях; - за допомогою нових понять та мовних одиниць завершує розповідні речення; - довільно висловлює власну думку УЖМ; - бере свідомо участь у тестуванні за методикою «лійки» Климова на визначення власного професійного напрямку; - підбирає словесні аналоги до багатозначних жестових одиниць;

			ситуації; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; синхронний переклад тексту пізнавального характеру засобом КЖм та переказ їхнього змісту УЖМ; формування свідомого інтересу до вибору майбутньої професії; удосконалення навичок перекладу однієї мови на іншу; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту.	- приводить у порядок деформовані речення відповідно до лінгвістичних норм словесної мови; - розкриває доступними мовними засобами зміст крилатих виразів; - перекладає самостійно або за допомогою однокласників текст КЖм з переказом змісту УЖМ відповідно до її лінгвістичних норм.
4.	8	Я – хлопець (дівчина) Фізіологічні особливості дівчат і хлопців. Ранні сексуальні відносини. Профілактика венеричних захворювань. Етика гендерних відносин. Вступ до шлюбу.	Лінгвістичний блок програми Особливості жестової мови (в співставленні зі словесною). Синкретизм лексичних одиниць жестової мови. Жестові омоніми, синоніми, антоніми. Кальковане жестове мовлення і жестова мова. Переклад на жестову мову (діалоги, тексти). Переклад з жестової мови (діалоги, тексти). Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, діалоги-роздуми, дискусії, виклад міркування і доведення шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; розвиток творчої уяви засобом складання розповіді за картиною; формування і розвиток погляду на гендерні відносини; удосконалення навичок перекладу однієї мови на іншу; застосування в	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - адекватно привносить в жестове мовлення немануальний компонент УЖМ; - етично і адекватно користується у своєму мовленні жестовими одиницями, що позначають нові поняття, які належать до сексуальної сфери людини; - диференціює подібні жести в одиничному форматі; - здійснює переказ тексту КЖм; - самостійно підбирає жестові сполучення з протилежним значенням; - вказує аргументовано УЖМ на відмінність значення у споріднених словах; - володіє постановкою запитань, сформованих за допомогою жестових одиниць, до речень словесної мови; - підбирає словесні аналоги до багатозначних жестових одиниць;; - після розповіді, здійсненої засобом УЖМ, робить аргументовані висновки КЖм; - вміє розкривати зміст прислів'їв;

			жестовому мовленні відповідного немануального компоненту.	- у довільній формі буде засобом УЖМ розповідь за картиною; - емоційно читає поетичний твір у жестовому виконанні; - вільно перекладає письмовий текст засобом УЖМ та КЖМ.
5.	8	Я і здоровий спосіб життя Методи захисту власного здоров'я, його зміцнення. Небезпека використання спиртних напоїв, паління, наркоманії для організму (його внутрішніх і зовнішніх органів) – по розділах: - Шкіра, - Волосся, - Очі, - Зуби і ясна, - Руки, - Ноги. Харчування. Дієта.	Лінгвістичний блок програми Особливості жестової мови (в співставленні зі словесною). Синкретизм лексичних одиниць жестової мови. Жестові омоніми, синоніми, антоніми. Кальковане жестове мовлення і жестова мова. Переклад на жестову мову (діалоги, тексти). Переклад з жестової мови (діалоги, тексти). Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, діалоги-роздуми, дискусії, виклад міркування і доведення шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; робота над письмовим переказом жестового тексту; удосконалення навичок перекладу однієї мови на іншу; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту.	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - адекватно привносить в жестове мовлення немануальний компонент УЖМ; - правильно відтворює і застосовує жестові одиниці, які належать до фізіологічної термінології; - диференціює подібні жести в одиничному форматі; - вільно проводить трансформацію поданих жестових конструкцій у дактильну форму словесної мови; - підбирає відповідні слова за значенням для утворення синонімічного ряду дієслова <i>чистити</i>; - будує відповіді у письмовій формі на запитання, поставлені жестовою мовою; - відтворює точний зміст продемонстрованих жестових конструкцій на письмі відповідно до лінгвістики словесної мови; - диференціює з наведенням прикладів поняття <i>повноцінне і дієтичне харчування</i> засобом УЖМ; - може формувати письмові запитання до словесних речень тексту з наступним розкриттям його змісту засобом УЖМ;

				- може викладати свою думку доступними мовними засобами; - здійснює детальний переказ письмового тексту засобом УЖМ; - вільно перекладає письмовий текст засобом УЖМ та КЖм.
6.	8	Я і екологія Взаємодія природного і соціального середовища. Значення води в природі і житті людини. Причини забруднення і охорона атмосферного повітря. Екологічні проблеми в Україні.	Лінгвістичний блок програми Особливості жестової мови (в співставленні зі словесною). Синкретизм лексичних одиниць жестової мови. Жестові омоніми, синоніми, антоніми. Кальковане жестове мовлення і жести-синоніми. Переклад на жестову мову (діалоги, тексти). Переклад з жестової мови (діалоги, тексти). Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, діалоги-роздуми, дискусії, виклад міркування і доведення шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; синхронний переклад текстів пізнавального характеру засобом КЖм з наступним переказом змісту УЖМ; удосконалення навичок перекладу однієї мови на іншу; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту.	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - адекватно привносить в жестове мовлення немануальний компонент УЖМ; - правильно добирає жести-синоніми для утворення синонімічного ряду; - розуміє за допомогою УЖМ нові поняття, які належать до екологічної термінології; - на основі отриманих відомостей з даної теми розширює та доповнює розповідні речення; - володіє постановкою питальних жестових конструкцій до речень словесної мови; - знаходить і переробляє хибні ствердження на вірні; - вміє підбирати аргументовану відповідь доступною мовою спілкування; - засобом УЖМ може розкривати зміст прислів'їв та приказок; - підбирає словесні аналоги до багатозначних жестових одиниць; - бере участь у колективній дискусії за методикою «мікрофон» із застосуванням різних мовних засобів; - перекладає за допомогою однокласників письмовий текст КЖм із наступним переказом його змісту УЖМ відповідно до її лінгвістичних норм.

7.	7	Я і гарні манери Ми на вулиці. Правила поведінки на загальних заходах. Ми і незнайомі люди; іноземці у нашому місті. Ми в дорозі. Ми в гостях.	Лінгвістичний блок програми Особливості жестової мови (в співставленні зі словесною). Синкретизм лексичних одиниць жестової мови. Жестові омоніми, синоніми, антоніми. Кальковане жестове мовлення і жести мови. Переклад на жестову мову (діалоги, тексти). Переклад з жестової мови (діалоги, тексти). Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, діалоги-роздуми, дискусії, виклад міркування і доведення шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; розвиток творчої уяви засобом складання розповіді за малюнком; синхронний переклад текстів пізнавального характеру засобом КЖМ з наступним переказом їх змісту УЖМ; удосконалення навичок перекладу однієї мови на іншу; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту.	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - відтворює та застосовує у власному мовленні складні жестові конструкції, що позначають фразеологічні звороти; - диференціює подібні жести в одиничному форматі; - на основі отриманих відомостей з даної теми завершує незакінчені розповідні речення; - підбирає словесні аналоги до багатозначних жестових одиниць; - вказує на відмінності застосування жестових одиниць у складних реченнях зі словом <i>літати</i>; - складає відповіді у письмовій формі на запитання, поставлені УЖМ; - розкриває самостійно зміст фразеологізмів засобом УЖМ; - будує довільно розповідь за малюнком доступними мовними засобами; - перекладає самостійно чи за допомогою класу письмовий текст КЖМ з наступним переказом його змісту УЖМ відповідно до її лінгвістичних норм.
8.	7	Безпека і захист людини в небезпечних ситуаціях Правила безпеки в побуті. Затоплення житла. Запобіжні заходи.	Лінгвістичний блок програми Особливості жестової мови (в співставленні зі словесною). Синкретизм лексичних одиниць жестової мови. Жестові омоніми, синоніми, антоніми. Кальковане жестове мовлення і жести мови. Переклад на жестову мову (діалоги, тексти). Переклад з	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - адекватно привносить в жестове мовлення немануальний компонент УЖМ; - диференціює подібні жести в одиничному форматі;

		Правила безпечної поведінки в криміногенних ситуаціях.	жестової мови (діалоги, тексти). Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, діалоги-роздуми, дискусії, виклад міркування і доведення шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; розвиток творчої уяви засобом складання продовження розповіді з наступним письмовим переказом сюжету; удосконалення навичок перекладу однієї мови на іншу; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту.	- відтворює та застосовує у власному мовленні складні жестові конструкції даної тематики; - виправляє помилку з наступним поясненням її хибності засобом УЖМ; - самостійно підбирає жестові сполучення з протилежним значенням; - приводить у порядок деформовані речення відповідно до лінгвістичних норм словесної мови; - підбирає словесні аналоги до багатозначних жестових одиниць; - може засобом КЖм скласти конкретні правила безпеки в різних ситуаціях; - у довільній формі буде засобом УЖМ продовження розповіді з наступним відтворенням сюжету у письмовій формі; - здійснює послідовний переклад письмового тексту УЖМ.
9.	8	Мова, історія і культура спільноти глухих людей Теми для інформації, обговорення, діалогів-роздумів, моделювання ситуацій: - Світова Федерація Глухих. - Українське товариство глухих. - З життя видатних глухих людей. Їх імена в історії УТОГ.	Лінгвістичний блок програми Особливості жестової мови (в співставленні зі словесною). Синкретизм лексичних одиниць жестової мови. Жестові омоніми, синоніми, антоніми. Кальковане жестове мовлення і жестова мова. Переклад на жестову мову (діалоги, тексти). Переклад з жестової мови (діалоги, тексти). Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, діалоги-роздуми, дискусії, виклад міркування і доведення шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - адекватно привносить в жестове мовлення немануальний компонент УЖМ; - вільно відтворює і застосовує у своєму мовленні нові поняття, пов'язані з діяльністю організацій нечуючих; - добирає жести-синоніми для утворення синонімічного ряду; - на основі наявних знань з даної теми завершує незакінчені розповідні речення; - володіє постановкою запитань-відповідей засобами двох мов: жестовою і словесною; - активно бере участь у дискусії доступними мовними засобами;

			спілкування у формальній і неформальній ситуації; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; синхронний переклад текстів пізнавального характеру засобом КЖм з наступним переказом їх змісту УЖМ; удосконалення навичок перекладу однієї мови на іншу; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту.	- перекладає за допомогою товаришів письмовий текст КЖм з наступним переказом змісту засобом УЖМ відповідно до її лінгвістичних норм; - підбирає словесні аналоги до багатозначних жестових одиниць; - описує емблему ВФГ і УТОГ зручною мовою спілкування.
--	--	--	---	---

**Орієнтовні вимоги до знань і умінь учнів десятого класу
на кінець навчального року**

У ч н і п о в и н н і:

знати:

- *характеристику структури жесту;*
- *структуру будови простих і складних синтаксичних конструкцій;*
- *особливості запитальних і стверджувальних конструкцій;*
- *особливості морфології жестової мови;*
- *основи побудови конспекту;*
- *особливості вживання багатозначних жестових одиниць в контексті жестового речення;*
- *особливості культури жестового мовлення;*

володіти:

- *побудовою відповіді та вмінням висловлювати думки, почуття, використовуючи найбільш виразні жести;*
- *навичками ведення діалогів; вмінням погоджуватися з позицією співрозмовника, навичками ставитися до неї критично, вмінням тактовно заперечувати;*
- *постановкою запитань різного рівня складності двома мовами: жестовою і словесною;*
- *етикою переключення розмови на певну тему;*
- *навичками переказу розповіді вчителя, учня різними мовними засобами;*

- вмінням переказувати уривки повістей, сюжети літературних творів доступною мовою спілкування;
- творчою уявою при складанні початку та кінця розповіді про цікаві події;
- вмінням синхронно перекладати засобом КЖм невеликі за обсягом тексти у письмовій формі та переказувати їхній зміст УЖМ.

«Українська жестова мова» як мова опанування (друга мова)

ПРОГРАМА

8 КЛАС

№ п/п	К-ст ь год	Зміст навчального матеріалу	Спрямованість лінгвістично-комунікативної роботи	Навчальні досягнення учнів
1	2	3	4	5
1.	7	Людина, спілкування, відносини Етика спілкування УЖМ. Поведінка в громадських місцях.	<i>Лінгвістичний блок</i> Способи вираження завершеності та незавершеності дій, значення часу. Спосіб передачі значення тривалості і частоти дій. Спосіб передачі значення впевненості та вагання. Спосіб передачі об'ємних параметрів. <i>Комунікативний блок</i> Теми для обговорення, бесіди, дискусії, виклад міркування шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; формування вміння відстоювати власні погляди шляхом аргументованого викладу доказів та міркувань; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту.	<i>Учень:</i> - володіє жестовою лексикою даної тематики; - знає значення терміну <i>етика</i>; - будує довільну розповідь за сюжетним малюнком, застосовуючи нові жестові одиниці; - логічно завершує незакінчені речення; - добирає жести-антоніми для утворення антонімічних пар; - будує за малюнком діалог зручною мовою спілкування; - бере участь у колективній дискусії методом «мозкового штурму»; - знає і використовує правила ввічливості; - перекладає текст засобом УЖМ.

2.	8	Почуття, прояв почуттів, риси характеру Закоханість і любов. Типи темпераментів. Мій темперамент.	Лінгвістичний блок Способи вираження завершеності та незавершеності дій, значення часу. Спосіб передачі значення тривалості і частоти дій. Спосіб передачі значення впевненості та вагання. Спосіб передачі об'ємних параметрів. Комунікативний блок Теми для обговорення, бесіди, дискусії, виклад міркування шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; формування вміння відстоювати власні погляди шляхом аргументованого викладу доказів та міркувань; розрізнення і визначення типів темпераменту людини; розкриття змісту прислів'їв; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту.	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - вміє відтворювати складні жестові сполучення; - розрізняє поняття <i>закоханість</i> і <i>любов</i> шляхом наведених прикладів; - може відповідно до норм словесної мови записувати багатозначні жестові сполучення; - добирає жести-антоніми для утворення антонімічних пар; - підбирає відповідні жестові одиниці для утворення словосполучень; - визначає засобом КЖм хибність чи вірність стверджень; - за малюнком будує аргументи на користь своїх стверджень; - розрізняє типи темпераменту і визначає тип темпераменту однокласників засобом доступної мови спілкування; - може розкрити за допомогою навідних запитань зміст прислів'їв.
3.	8	Школа, шкільне життя Природничі науки. Конспект. Всеукраїнський конкурс «Ерудит».	Лінгвістичний блок Способи вираження завершеності та незавершеності дій, значення часу. Спосіб передачі значення тривалості і частоти дій. Спосіб передачі значення впевненості та вагання. Спосіб передачі об'ємних параметрів. Комунікативний блок Теми для обговорення, бесіди, дискусії, виклад міркування шляхом монологічного,	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - має рецептивні навички на позначення жестовими одиницями терміни, які відносяться до природничих наук; - на основі власних знань про природничі науки доповнює та розширює словесні речення; - самостійно будує розповідь про Всеукраїнський конкурс «Ерудит» зручною мовою спілкування;

			діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; формування вміння відстоювання власних поглядів шляхом аргументованого викладу доказів та міркувань; формування уявлення про природничі науки; формування вміння конспектувати послідовний переклад письмового тексту засобом КЖМ; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту.	- застосовує в монологічному мовленні жести на позначення якості (аналоги прикметників у словесній мові); - має початкову базу вміння складати конспект; - може переказати зміст письмового тексту зручною мовою спілкування; - перекладає письмовий текст засобом КЖМ.
4.	8	Спорт. Відпочинок Ігри патріотів, що проводяться УТОГ. Відпочинок: гори чи море? Види водного спорту.	Лінгвістичний блок Способи вираження завершеності та незавершеності дій, значення часу. Спосіб передачі значення тривалості і частоти дій. Спосіб передачі значення впевненості та вагання. Спосіб передачі об'ємних параметрів. Комунікативний блок Теми для обговорення, бесіди, дискусії, виклад міркування шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; формування вміння відстоювати власні погляди шляхом аргументованого викладу доказів та міркувань; послідовний переклад тексту відповідно до лінгвістичних норм УЖМ; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту.	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - диференціює подібні жести в одиничному форматі; - бере участь в колективному обговоренні прочитаного тексту засобом УЖМ; - будує розповідь у довільній формі за малюнком про гірський та морський відпочинок; - знайомиться за допомогою різних мовних засобів з поняттям <i>афоризм</i>; - за малюнками позначає жестами назви видів водного спорту; - аргументовано відстоює певний спосіб здорового відпочинку; - може перекладати невеликий за обсягом письмовий текст відповідно до лінгвістичних норм УЖМ.

5.	7	Армія, озброєння Військові блоки країн. Миротворча армія. Військово-морська техніка.	Лінгвістичний блок Способи вираження завершеності та незавершеності дій, значення часу. Спосіб передачі значення тривалості і частоти дій. Спосіб передачі значення впевненості та вагання. Спосіб передачі об'ємних параметрів. Комунікативний блок Теми для обговорення, бесіди, дискусії, виклад міркування шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; формування вміння відстоювати власні погляди шляхом аргументованого викладу доказів та міркувань; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; постановка жестово-словесних запитань і відповідей; послідовний переклад тексту відповідно до лінгвістичних норм УЖМ; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту.	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - чітко відтворює і вводить в своє мовлення нові жестові одиниці, що відносяться до сфери військового сучасного озброєння; - знає значення поняття «миротворча армія»; добирає жести-антоніми для утворення антонімічних пар; - знайомиться на наведених прикладах з новим поняттям <i>приказка</i>; - приводить у порядок деформовані речення відповідно до лінгвістичних норм словесної мови; - вміє користуватися пошуковою системою Інтернет на основі правильно сформованих словосполучень для запити; - може формувати на основі словесних речень у писемній формі питальні жестові конструкції; - дає конкретні письмові відповіді на поставлені УЖМ запитання; - може перекладати невеликий за обсягом письмовий текст відповідно до лінгвістичних норм УЖМ.
6.	7	Слідство, суд Поняття про суд. Адвокат і його функції. Прокурор і його функції. Суддя і його повноваження.	Лінгвістичний блок Способи вираження завершеності та незавершеності дій, значення часу. Спосіб передачі значення тривалості і частоти дій. Спосіб передачі значення впевненості та вагання. Спосіб передачі об'ємних параметрів.	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - диференціює візуально подібні жестові одиниці; - самостійно підбирає жестові сполучення з протилежним значенням; - розрізняє і розкриває зміст за допомогою УЖМ такі поняття як <i>прокурор</i> і <i>адвокат</i>;

			Комунікативний блок Теми для обговорення, бесіди, дискусії, виклад міркування шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; формування вміння відстоювати власні погляди шляхом аргументованого викладу доказів та міркувань; формування уявлення про правову систему; розкриття змісту прислів'їв; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; синхронний переклад текстів засобом КЖм та наступний переказ змісту УЖМ невеликих за обсягом текстів; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту.	- за допомогою класу здійснює трансформацію жестових сполучень у словосполучення у писемній формі; - бере участь у колективній грі з відтворенням процесу розгляду судової справи засобом УЖМ; - розкриває зміст прислів'я жестовою мовою; - володіє постановкою жестових запитань до словесних речень; - перекладає за допомогою класу текст КЖм з наступним стислим переказом його змісту УЖМ відповідно до її лінгвістичних норм.
7.	6	Виробництво Соціальні послуги. Комунальні послуги.	Лінгвістичний блок Способи вираження завершеності та незавершеності дій, значення часу. Спосіб передачі значення тривалості і частоти дій. Спосіб передачі значення впевненості та вагання. Спосіб передачі об'ємних параметрів. Комунікативний блок Теми для обговорення, бесіди, дискусії, виклад міркування шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; формування вміння	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - підбирає відповідні слова за значенням для утворення синонімічного ряду прикметника <i>різний</i>; - може оперувати засобом КЖм у своєму висловлюванні новими поняттями, що відносяться до комунальної сфери; - будує розповідь у довільній формі за сюжетним малюнком зручною мовою спілкування; - адекватно розуміє зміст словосполучення <i>складні життєві обставини</i>;

			відстоювати власні погляди шляхом аргументованого викладу доказів та міркувань; розрізнення вірних та хибних стверджень, збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту.	- знаходить помилкові послуги з ряду поданих, які не відносяться до поняття <i>житлово-комунальні послуги</i>; - диференціює послуги відповідно до певної сфери їх надання шляхом розкриття змісту через КЖм; - формує відповіді у письмовій формі на запитання, поставлені жестовою мовою.
8.	6	Заклади Пенсійний фонд. Фонд соціального захисту інвалідів.	<i>Лінгвістичний блок</i> Способи вираження завершеності та незавершеності дій, значення часу. Спосіб передачі значення тривалості і частоти дій. Спосіб передачі значення впевненості та вагання. Спосіб передачі об'ємних параметрів. <i>Комунікативний блок</i> Теми для обговорення, бесіди, дискусії, виклад міркування шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; формування вміння відстоювання власних поглядів шляхом аргументованого викладу доказів та міркувань; розвиток творчої уяви під час складання початку розповіді; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; синхронний переклад текстів засобом КЖм та наступний переказ змісту УЖМ невеликих за обсягом текстів; застосування в жестовому	<i>Учень:</i> - володіє жестовою лексикою даної тематики; - диференціює візуально та за значенням подібні жестові одиниці; - розкриває за допомогою класу зміст прислів'їв засобом УЖМ; - проводить трансформацію поданих жестових сполучень у дактильну форму словесної мови; - правильно утворює словосполучення з поданих слів; - доповнює словесні речення новими поняттями, вираженими мовними одиницями УЖМ; - розвиває творчу уяву, будуючи початок розповіді за даним її кінцем; - довільно будує розповідь за малюнком, використовуючи нові мовні одиниці двох мов; - перекладає за допомогою однокласників текст КЖм з наступним стислим переказом його змісту УЖМ відповідно до її лінгвістичних норм.

			мовленні відповідного немануального компоненту.	
9.	6	Історичні міста України Львів. Полтава.	Лінгвістичний блок Способи вираження завершеності та незавершеності дій, значення часу. Спосіб передачі значення тривалості і частоти дій. Спосіб передачі значення впевненості та вагання. Спосіб передачі об'ємних параметрів. Комунікативний блок Теми для обговорення, бесіди, дискусії, виклад міркування шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; формування вміння відстоювати власні погляди шляхом аргументованого викладу доказів та міркувань; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; постановка жестово-словесних запитань і відповідей; послідовний переклад тексту відповідно до лінгвістичних норм УЖМ; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту.	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - правильно застосовує у своєму мовленні жести, що позначають назви районних міст своєї області; - отримує свідомо інформацію про релігійні споруди міста Львова; - може розрізняти засобом УЖМ поняття <i>готика, бароко, ренесанс, романський стиль, ампер, рококо, сучасна еклектика, конструктивізм</i>; - за малюнками та на основі власних історичних знань засобом УЖМ веде розповідь про міста Львів і Полтаву; - працює над майстерністю виконання поетичного твору у жестовому виконанні; - перекладає письмовий текст засобом КЖМ.
10.	7	Екскурсії Знайомство з іншим містом. Підприємство УТОГ.	Лінгвістичний блок Способи вираження завершеності та незавершеності дій, значення часу. Спосіб передачі значення тривалості і частоти дій.	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - перед екскурсією до іншого міста може самостійно збирати попередні відомості про історичні пам'ятки даного міста;

		Спосіб передачі значення впевненості та вагання. Спосіб передачі об'ємних параметрів Комунікативний блок Теми для обговорення, бесіди, дискусії, виклад міркування шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; формування вміння відстоювати власні погляди шляхом аргументованого викладу доказів та міркувань; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; постановка жестово-словесних запитань і відповідей; вміння описувати екскурсію засобом УЖМ, застосовуючи отримані нові поняття; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компонента.	- може під час екскурсії вносити в робочий блокнот короткі записи та коментарі; - в процесі спостереження ставить запитання пізнавального характеру; - збагачує жестово-словниковий запас новими поняттями, здобутими під час екскурсій; - записує назви цехів, робочих спеціальностей та назви продукції, яку випускає підприємство УТОГ; - знає значення поняття <i>соціальний пакет</i> на підприємстві УТОГ; - може будувати опис екскурсії простими реченнями на основі власних записів у блокноті.
--	--	---	---

**Орієнтовні вимоги до знань і умінь учнів восьмого класу
на кінець навчального року**

У ч н і п о в и н н і:

знати:

- характеристики структури жесту;
- особливості будови простих і складних синтаксичних жестових конструкцій;
- відмінності у побудові жестових і словесних речень запитального характеру;
- особливості вживання багатозначних жестових одиниць в контексті жестового речення;
- особливості культури жестового мовлення;

володіти:

- рецептивними навичками жестового мовлення;
- базовими правилами обговорення бесіди, дискусії, викладу міркування шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення;
- навичками ведення діалогів (учень – учень, учень – вчитель); погодження з позицією співрозмовника, ставлення до неї критично, вміння тактовно заперечувати;
- навичками застосовувати відповідний немануальний компонент в жестовому мовленні;
- постановкою запитань, адекватних темі;
- етикою вступати в розмову/ виходити з розмови;
- навичками переказу розповіді вчителя, учня;
- вмінням переказувати оповідання з елементами міркування;
- вмінням складати описи малюнків, розповіді про цікаві події.

ПРОГРАМА

9 КЛАС

№ п/п	К-ст ь год	Зміст навчального матеріалу	Спрямованість лінгвістично-комунікативної роботи	Навчальні досягнення учнів
1	2	3	4	5
1.	8	Я - громадянин Громадянство. Державні органи влади. Права і обов'язки дитини: право на достойні умови розвитку; право на сім'ю, права дитини під час притягнення її до відповідальності.	Лінгвістичний блок Способи вираження завершеності та незавершеності дій, значення часу. Спосіб передачі значення тривалості і частоти дій. Спосіб передачі значення впевненості та вагання. Спосіб передачі об'ємних параметрів (продовження). Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - диференціює подібні жести в одиничному форматі; - розуміє за допомогою УЖМ нові поняття, які належать до правової сфери; - дає відповіді засобом УЖМ на поставлені у письмовій формі запитання; - правильно завершує незакінчені речення; - знає структуру державної влади України;

			Теми для обговорення, бесіди, дискусії, виклад міркування шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; формування вміння відстоювати власні погляди шляхом аргументованого викладу доказів та міркувань; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту	- володіє постановкою питальних жестових конструкцій до словесних речень у письмовій формі; - знаходить хибне правове твердження; - за малюнком та на основі власних спостережень складає перелік порушень прав дитини.
2.	8	Я - особистість Любов до людини – прояв доброти. Доброта і байдужість. Чи легко бути добрим? Дружба, любов, товаришування. Я і колектив.	Лінгвістичний блок Способи вираження завершеності та незавершеності дій, значення часу. Спосіб передачі значення тривалості і частоти дій. Спосіб передачі значення впевненості та вагання. Спосіб передачі об'ємних параметрів (продовження). Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, бесіди, дискусії, виклад міркування шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; формування вміння відстоювати власні погляди шляхом аргументованого викладу доказів та	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - добирає жести-антоніми для утворення антонімічних пар; - диференціює подібні жести в одиничному форматі; - вміє підбирати аргументовану відповідь; - бере участь у тестуванні на визначення любові до ближніх; - може на основі власних спостережень зручною мовою спілкування давати перспективну характеристику і перспективне портретне зображення свого товариша; - логічно завершує незакінчені речення; - розкриває причинно-наслідковий зв'язок на основі поданих стверджень; - за допомогою однокласників може пояснити доступними мовними одиницями зміст прислів'їв;

			міркувань; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; синхронний переклад текстів пізнавального характеру засобом КЖм з наступним переказом змісту УЖМ.	- перекладає за допомогою однокласників текст КЖм на словесну мову з наступним переказом змісту УЖМ відповідно до її лінгвістичних норм; - може пізнавати зміст афоризмів засобом УЖМ.
3.	8	Я і майбутня професія Світ професій. Інтереси і нахили людини. Здоров'я і вибір професії.	Лінгвістичний блок Способи вираження завершеності та незавершеності дій, значення часу. Спосіб передачі значення тривалості і частоти дій. Спосіб передачі значення впевненості та вагання. Спосіб передачі об'ємних параметрів (продовження). Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, бесіди, дискусії, виклад міркування шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; формування вміння відстоювати власні погляди шляхом аргументованого викладу доказів та міркувань; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; розкриття змісту прислів'їв.	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - відтворює і застосовує у своєму мовленні складні жестові конструкції; - визначає самостійно або за допомогою класу свої інтереси та нахили за диференційно-діагностичним опитувальником (ДДО) Є.Климова; - використовуючи наявну інформацію вірно завершує незакінчені речення; - знає перелік робітничих професій, якими оволодівають Глухі в Україні; - формує відповіді у письмовій формі на запитання, поставлені жестовою мовою; - будує розповідь за малюнком про УВП УТОГ зручною мовою спілкування; - може розкрити самостійно засобом УЖМ зміст прислів'їв; - самостійно чи за допомогою класу записує інформацію, подану УЖМ.
4.	8	Я – хлопець (дівчина) Психофізичні особливості підлітків.	Лінгвістичний блок Способи вираження завершеності та незавершеності дій, значення часу.	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики;

		Дорослі проблеми підлітка. Шкідливі звички і здоров'я підлітків.	Спосіб передачі значення тривалості і частоти дій. Спосіб передачі значення впевненості та вагання. Спосіб передачі об'ємних параметрів (продовження). Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, бесіди, дискусії, виклад міркування шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; формування вміння відстоювати власні погляди шляхом аргументованого викладу доказів та міркувань, збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; приведення в порядок деформованих речень відповідно до лінгвістичних норм словесної мови.	- будує за малюнком діалог зручною мовою спілкування; - диференціює подібні жести в одиничному форматі; - самостійно чи за допомогою класу здійснює трансформацію жестових сполучень у дактилеми; - з-поміж стверджень вміє знаходити і доводити хибність деяких стверджень; - може володіти постановкою питальних жестових конструкцій до конкретних словесних речень розповідного типу; - після перечитування тексту може УЖМ викладати власні міркування із зазначеної проблеми; - має початкові вміння ведення конспекту; - приводить в порядок деформовані речення відповідно до лінгвістичних норм словесної мови; - бере участь у колективному розв'язуванні логічних задач.
5.	8	Я і здоровий спосіб життя Гігієна харчування. Постава. Порушення постави. Краса і косметика.	Лінгвістичний блок Способи вираження завершеності та незавершеності дій, значення часу. Спосіб передачі значення тривалості і частоти дій. Спосіб передачі значення впевненості та вагання. Спосіб передачі об'ємних параметрів (продовження). Немануальний компонент жестової одиниці.	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - диференціює подібні жести в одиничному форматі; - відтворює і застосовує жестові одиниці, які належать до медичної термінології; - дотримуючись особливостей вживання жестів, що позначають дію, розкриває повну характеристику руху в просторі; - підбирає відповідні слова за значенням для утворення синонімічного ряду слова <i>гарний</i>;

			Комунікативний блок Теми для обговорення, бесіди, дискусії, виклад міркування шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; формування вміння відстоювати власні погляди шляхом аргументованого викладу доказів та міркувань; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; розкриття змісту прислів'їв; синхронний переклад текстів пізнавального характеру засобом КЖм з наступним переказом змісту УЖМ.	- може самостійно або за допомогою класу розкрити УЖМ зміст прислів'їв; - самостійно підбирає жестові сполучення з протилежним значенням; - самостійно знаходить хибні правила збереження постави; - перекладає за допомогою однокласників текст засобом КЖм на словесну мову з наступним переказом змісту відповідно до її лінгвістичних норм УЖМ.
6.	8	Я і екологія Взаємодія людини та навколишнього середовища. Види забруднення навколишнього середовища. Охорона навколишнього середовища.	Лінгвістичний блок Способи вираження завершеності та незавершеності дій, значення часу. Спосіб передачі значення тривалості і частоти дій. Спосіб передачі значення впевненості та вагання. Спосіб передачі об'ємних параметрів (продовження). Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, бесіди, дискусії, виклад міркування шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; формування вміння	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - поповнює жестово-словниковий запас за рахунок засвоєння нових понять; - диференціює подібні жести в одиничному форматі; - будує у довільній формі засобом УЖМ опис природи за картиною; - розкриває самостійно чи за допомогою однокласників зміст афоризмів про природу; - логічно завершує незакінчені речення; - володіє постановкою запитань, сформованих за допомогою жестових одиниць, до словесних речень; - добирає жести-антоніми для утворення антонімічних пар; - працює над майстерністю виконання поетичного твору у жестовому виконанні;

			відстоювати власні погляди шляхом аргументованого викладу доказів та міркувань; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; удосконалення майстерності викладу поетичного твору у жестовому виконанні; синхронний переклад текстів пізнавального характеру засобом КЖМ з наступним переказом змісту УЖМ.	- перекладає за допомогою класу словесний текст КЖМ з наступним переказом змісту УЖМ відповідно до її лінгвістичних норм.
7.	7	Я і гарні манери Історія виникнення правил поведінки. Етикет. Правила поведінка в громадських місцях. Гостинність. Поведінка в гостях.	Лінгвістичний блок Способи вираження завершеності та незавершеності дій, значення часу. Спосіб передачі значення тривалості і частоти дій. Спосіб передачі значення впевненості та вагання. Спосіб передачі об'ємних параметрів (продовження). Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, бесіди, дискусії, виклад міркування шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; формування вміння відстоювати власні погляди шляхом аргументованого викладу доказів та міркувань; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; розвиток творчої уяви; синхронний переклад текстів	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - відтворює і застосовує подані жестові одиниці, які належать до етичної термінології; - диференціює подібні жести в одиничному форматі; - самостійно або за допомогою класу проводить трансформацію поданих жестових конструкцій у словосполучення на письмі; - вміє хибні правила поведінки в громадських місцях трансформувати у загальноприйняті правила; - перекладає за допомогою однокласників письмовий текст КЖМ з наступним переказом змісту УЖМ відповідно до її лінгвістичних норм.

			пізнавального характеру засобом КЖм з наступним переказом змісту УЖМ	
8.	7	Безпека і захист людини в небезпечних ситуаціях Правила забезпечення безпеки дорожнього руху. Правила пожежної безпеки і поведінки під час пожежі. Правила безпечної поведінки на воді.	Лінгвістичний блок Способи вираження завершеності та незавершеності дій, значення часу. Спосіб передачі значення тривалості і частоти дій. Спосіб передачі значення впевненості та вагання. Спосіб передачі об'ємних параметрів (продовження). Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, бесіди, дискусії, виклад міркування шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; формування вміння відстоювати власні погляди шляхом аргументованого викладу доказів та міркувань; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; розвиток творчої уяви засобом складання кінця розповіді за даним початком.	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - відтворює складні жестові конструкції; - засобом УЖМ формує конкретні відповіді на запитання, поставлені словесною мовою; - вміє засобом КЖм передавати значення поданих дорожніх знаків; - будує у довільній формі розповідь за малюнком, використовуючи нові мовні одиниці; - може самостійно або за допомогою класу переробити правила безпеки і поведінки, щоб вони стали вірними; - утворює з поданих нових слів словосполучення з наступним розкриттям значення засобом УЖМ; - приводить в порядок деформовані речення відповідно до лінгвістичних норм словесної мови; - розвиває творчу уяву, будуючи кінець розповіді за даним початком.
9.	8	Мова, історія і культура спільноти глухих людей Відношення чуючих до Глухих в різні історичні епохи.	Лінгвістичний блок Способи вираження завершеності та незавершеності дій, значення часу. Спосіб передачі значення тривалості і частоти дій.	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - відтворює і застосовує у своєму мовленні складні жестові конструкції; - чітко диференціює подібні жести в одиничному форматі;

		Жестова мова і дактилологія. Перші школи для глухих дітей.	Спосіб передачі значення впевненості та вагання. Спосіб передачі об'ємних параметрів (продовження). Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, бесіди, дискусії, виклад міркування шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; формування вміння відстоювати власні погляди шляхом аргументованого викладу доказів та міркувань; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; розвиток творчої уяви при складанні розповіді за малюнком засобом КЖм; синхронний переклад невеликих за обсягом текстів у письмовій формі засобом КЖм з наступним переказом змісту УЖМ; постановка запитань-відповідей двома мовами; жестовою і словесною.	- проводить трансформацію поданих жестових сполучень у дактильну форму словесної мови; - доводить засобом КЖм хибність невірних правил дактилювання; - на основі власних історичних знань підбирає достовірну відповідь для завершення простих розповідних речень; - вдосконалює вміння записувати короткі нотатки за планом після лекції вчителя; - будує письмові відповіді відповідно до норм словесної мови; - самостійно чи за допомогою класу складає розповідь за малюнком доступною мовою спілкування; - утворює з поданих нових слів словосполучення з наступним розкриттям значення засобом УЖМ.
--	--	--	--	--

***Орієнтовні вимоги до знань і умінь учнів дев'ятого класу
на кінець навчального року***

У ч н і п о в и н н і:

знати:

- характеристику структури жесту;

- особливості будови простих і складних синтаксичних жестових конструкцій;
- відмінності висловлювань стверджувального і заперечного характеру;
- відмінності у побудові жестових і словесних речень розповідного характеру;
- особливості вживання багатозначних жестових одиниць в контексті жестового речення;
- особливості культури жестового мовлення;

володіти:

- рецептивними навичками жестового мовлення різного рівня складності;
- вмінням формувати логічні відповіді з викладенням думки, почуття;
- навичками відстоювати власні погляди шляхом аргументованого викладу доказів та міркувань;
- практичними навичками накопичувати жестово-словесний запас на основі нової інформації пізнавального характеру;
- розвитком творчої уяви при складанні розповіді за малюнком засобом КЖм;
- вмінням синхронно перекладати засобом КЖм невеликі за обсягом тексти у письмовій формі та переказувати їхній зміст УЖм;
- постановкою запитань-відповідей двома мовами: жестовою і словесною.

ПРОГРАМА
10 КЛАС

№ п/п	К-ст ь год	Зміст навчального матеріалу	Спрямованість лінгвістично-комунікативної роботи	Навчальні досягнення учнів
1	2	3	4	5
1.	8	Я - громадянин Мої права в суспільстві і державі.	Лінгвістичний блок програми Особливості жестової мови (в співставленні зі словесною). Синкретизм	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики;

		Взаємозалежність прав і обов'язків.	лексичних одиниць жестової мови. Жестові омоніми, синоніми, антоніми. Кальковане жестове мовлення і жести мови. Переклад на жестову мову (діалоги, тексти). Переклад з жестової мови (діалоги, тексти). Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, діалоги-роздуми, дискусії, виклад міркування і доведення шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; розвиток творчої уяви засобом складання розповіді за малюнком; удосконалення навичок перекладу однієї мови на іншу; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту.	- поповнює жестово-словниковий запас за рахунок засвоєння нових понять; - диференціює подібні жести в одиничному форматі; - може аргументовано викладати свої погляди; - знайомиться на прикладах з поняттям <i>крилаті вислови</i>; - володіє постановкою питальних жестових конструкцій до складних речень словесної мови; - змістовно засобом УЖМ розкриває права людини в Україні; - на основі отриманих відомостей з даної теми розширює та доповнює розповідні речення; - у довільній формі будує розповідь за малюнком, використовуючи нові мовні одиниці.
2.	8	Я - особистість Особистість і самовиховання. Я-образ, самооцінка. Відповідальність за інших.	Лінгвістичний блок програми Особливості жестової мови (в співставленні зі словесною). Синкретизм лексичних одиниць жестової мови. Жестові омоніми, синоніми, антоніми. Кальковане жестове мовлення і жести мови. Переклад на жестову мову (діалоги, тексти). Переклад з жестової мови (діалоги, тексти). Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, діалоги-роздуми, дискусії, виклад міркування і доведення	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - відтворює і застосовує у своєму мовленні жестові одиниці, що позначають якісні ознаки характеру; - добирає жести-антоніми для утворення антонімічних пар; - може розкривати зміст афоризмів доступними мовними одиницями; - будує речення у письмовій формі на запитання, поставлені УЖМ;

			шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; синхронний переклад письмового тексту засобом КЖм з наступним письмовим переказом за планом; удосконалення навичок перекладу однієї мови на іншу; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту.	- може давати характеристику особі зручною мовою спілкування, застосовуючи нові поняття; - бере участь у тестуванні на визначення рівня самооцінки, розуміючи значення нового поняття; - емоційно читає поетичний твір у жестовому виконанні; - перекладає за допомогою однокласників текст засобом КЖм з наступним письмовим переказом змісту за складеним планом; - після розповіді, здійсненої засобом УЖМ, може робити аргументовані висновки КЖм.
3.	8	Я і майбутня професія Життєві і професійні плани підлітків. Шляхи отримання професії.	Лінгвістичний блок програми Особливості жестової мови (в співставленні зі словесною). Синкретизм лексичних одиниць жестової мови. Жестові омоніми, синоніми, антоніми. Кальковане жестове мовлення і жестова мова. Переклад на жестову мову (діалоги, тексти). Переклад з жестової мови (діалоги, тексти). Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, діалоги-роздуми, дискусії, виклад міркування і доведення шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; синхронний переклад тексту пізнавального характеру	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - відтворює і застосовує у своєму мовленні складні жестові конструкції; - за допомогою нових понять та мовних одиниць завершує розповідні речення; - довільно висловлює власну думку УЖМ; - бере участь у тестуванні за методикою «лійки» Климова на визначення власного професійного напрямку; - підбирає словесні аналоги до багатозначних жестових одиниць; - приводить у порядок деформовані речення відповідно до лінгвістичних норм словесної мови; - розкриває доступними мовними засобами зміст крилатих виразів; - перекладає за допомогою однокласників текст КЖм з переказом змісту УЖМ відповідно до її лінгвістичних норм.

			засобом КЖм та переказ їхнього змісту УЖМ; формування свідомого інтересу до вибору майбутньої професії; удосконалення навичок перекладу однієї мови на іншу; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту..	
4.	8	Я – хлопець (дівчина) Фізіологічні особливості дівчат і хлопців. Ранні сексуальні відносини. Профілактика венеричних захворювань.	Лінгвістичний блок програми Особливості жестової мови (в співставленні зі словесною). Синкретизм лексичних одиниць жестової мови. Жестові омоніми, синоніми, антоніми. Кальковане жестове мовлення і жестова мова. Переклад на жестову мову (діалоги, тексти). Переклад з жестової мови (діалоги, тексти). Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, діалоги-роздуми, дискусії, виклад міркування і доведення шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; розвиток творчої уяви засобом складання розповіді за картиною; формування і розвиток погляду на гендерні відносини; удосконалення навичок перекладу однієї мови на іншу; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту.	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - етично і адекватно використовує у своєму мовленні жестовими одиницями, що позначають нові поняття, які належать до сексуальної сфери людини; - диференціює подібні жести в одиничному форматі; - здійснює переказ тексту КЖм; - самостійно підбирає жестові сполучення з протилежним значенням; - вказує аргументовано УЖМ на відмінність значення у споріднених словах; - володіє постановкою запитань, сформованих за допомогою жестових одиниць, до речень словесної мови; - підбирає словесні аналоги до багатозначних жестових одиниць; - після розповіді, здійсненої засобом УЖМ, може робити аргументовані висновки КЖм; - вміє розкривати зміст прислів'їв; - у довільній формі будує засобом УЖМ розповідь за картиною; - емоційно читає поетичний твір у жестовому виконанні.
5.	8	Я і здоровий спосіб життя	Лінгвістичний блок програми	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики;

		Методи захисту власного здоров'я, його зміцнення. Небезпека використання спиртних напоїв, паління, наркоманії для організму. Харчування. Дієта.	Особливості жестової мови (в співставленні зі словесною). Синкретизм лексичних одиниць жестової мови. Жестові омоніми, синоніми, антоніми. Кальковане жестове мовлення і жести мови. Переклад на жестову мову (діалоги, тексти). Переклад з жестової мови (діалоги, тексти). Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, діалоги-роздуми, дискусії, виклад міркування і доведення шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; робота над письмовим переказом жестового тексту; удосконалення навичок перекладу однієї мови на іншу; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту.	- відтворює і застосовує жести одиниці, які належать до фізіологічної термінології; - диференціює подібні жести в одиничному форматі; - проводить трансформацію поданих жестових конструкцій у дактильну форму словесної мови; - підбирає відповідні слова за значенням для утворення синонімічного ряду дієслова <i>чистити</i>; - будує відповіді у письмовій формі на запитання, поставлені жестовою мовою; - може відтворити зміст продемонстрованих жестових конструкцій на письмі відповідно до лінгвістики словесної мови; - диференціює з наведенням прикладів поняття <i>повноцінне і дієтичне харчування</i> засобом УЖМ; - може формувати письмові запитання до словесних речень тексту з наступним розкриттям його змісту засобом УЖМ; - може викладати свою думку доступними мовними засобами; - здійснює детальний переказ письмового тексту засобом УЖМ.
6.	8	Я і екологія Значення води в природі і житті людини. Причини забруднення і охорона атмосферного повітря. Екологічні проблеми в Україні.	Лінгвістичний блок програми Особливості жестової мови (в співставленні зі словесною). Синкретизм лексичних одиниць жестової мови. Жестові омоніми, синоніми, антоніми. Кальковане жестове мовлення і жести мови. Переклад на жестову мову (діалоги, тексти). Переклад з	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - добирає жести-антоніми для утворення антонімічних пар; - розуміє за допомогою УЖМ нові поняття, які належать до екологічної термінології; - на основі отриманих відомостей з даної теми розширює та доповнює розповідні речення;

			жестової мови (діалоги, тексти). Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, діалоги-роздуми, дискусії, виклад міркування і доведення шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; синхронний переклад текстів пізнавального характеру засобом КЖм з наступним переказом змісту УЖМ; удосконалення навичок перекладу однієї мови на іншу; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту.	- володіє постановкою питальних жестових конструкцій до речень словесної мови; - знаходить і переробляє хибні ствердження на вірні; - вміє підбирати аргументовану відповідь доступною мовою спілкування; - засобом УЖМ може розкривати зміст прислів'їв та приказок; - підбирає словесні аналоги до багатозначних жестових одиниць; - бере участь у колективній дискусії за методикою «мозкового штурму» із застосуванням різних мовних засобів; - перекладає за допомогою однокласників письмовий текст КЖм із наступним переказом його змісту УЖМ відповідно до її лінгвістичних норм.
7.	7	Я і гарні манери Ми на вулиці. Ми в дорозі. Ми в гостях.	Лінгвістичний блок програми Особливості жестової мови (в співставленні зі словесною). Синкретизм лексичних одиниць жестової мови. Жестові омоніми, синоніми, антоніми. Кальковане жестове мовлення і жестова мова. Переклад на жестову мову (діалоги, тексти). Переклад з жестової мови (діалоги, тексти). Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, діалоги-роздуми, дискусії, виклад міркування і доведення шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - може застосовувати у власному мовленні складні жестові конструкції, що позначають фразеологічні звороти; - диференціює подібні жести в одиничному форматі; - на основі отриманих відомостей з даної теми завершує незакінчені розповідні речення; - підбирає словесні аналоги до багатозначних жестових одиниць; - вказує на відмінності застосування жестових одиниць у складних реченнях зі словом <i>літати</i>;

			спілкування у формальній і неформальній ситуації; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; розвиток творчої уяви засобом складання розповіді за малюнком; синхронний переклад текстів пізнавального характеру засобом КЖм з наступним переказом їх змісту УЖМ; удосконалення навичок перекладу однієї мови на іншу; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту.	- складає відповіді у письмовій формі на запитання, поставлені УЖМ; - розкриває самостійно або за допомогою однокласників зміст фразеологізмів засобом УЖМ; - будує довільно розповідь за малюнком доступними мовними засобами; - перекладає самостійно чи за допомогою класу письмовий текст КЖм з наступним переказом його змісту УЖМ відповідно до її лінгвістичних норм.
8.	7	Безпека і захист людини в небезпечних ситуаціях Правила безпеки в побуті. Правила безпечної поведінки в криміногенних ситуаціях.	Лінгвістичний блок програми Особливості жестової мови (в співставленні зі словесною). Синкретизм лексичних одиниць жестової мови. Жестові омоніми, синоніми, антоніми. Кальковане жестове мовлення і жестова мова. Переклад на жестову мову (діалоги, тексти). Переклад з жестової мови (діалоги, тексти). Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, діалоги-роздуми, дискусії, виклад міркування і доведення шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; розвиток творчої уяви засобом складання продовження розповіді з наступним письмовим переказом сюжету; удосконалення навичок перекладу	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - диференціює подібні жести в одиничному форматі; - відтворює у власному мовленні складні жестові конструкції даної тематики; - виправляє помилку з наступним поясненням її хибності засобом УЖМ; - самостійно підбирає жестові сполучення з протилежним значенням; - приводить у порядок деформовані речення відповідно до лінгвістичних норм словесної мови; - підбирає словесні аналоги до багатозначних жестових одиниць; - може засобом КЖм скласти конкретні правила безпеки в різних ситуаціях; - у довільній формі будує засобом УЖМ продовження розповіді з наступним відтворенням сюжету у письмовій формі; - здійснює послідовний переклад письмового тексту УЖМ.

			однієї мови на іншу; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту.	
9.	8	Мова, історія і культура спільноти глухих людей Теми для інформації, обговорення, діалогів-роздумів, моделювання ситуацій: - Світова Федерація Глухих. - Українське товариство глухих. - З життя видатних глухих людей. Їх імена в історії УТОГ.	Лінгвістичний блок програми Особливості жестової мови (в співставленні зі словесною). Синкретизм лексичних одиниць жестової мови. Жестові омоніми, синоніми, антоніми. Кальковане жестове мовлення і жестова мова. Переклад на жестову мову (діалоги, тексти). Переклад з жестової мови (діалоги, тексти). Немануальний компонент жестової одиниці. Комунікативний блок Теми для обговорення, діалоги-роздуми, дискусії, виклад міркування і доведення шляхом монологічного, діалогічного та групового мовлення; дотримання причинно-наслідкових зв'язків; особливості спілкування у формальній і неформальній ситуації; збагачення жестово-словесного запасу на основі нової інформації пізнавального характеру; синхронний переклад текстів пізнавального характеру засобом КЖМ з наступним переказом їх змісту УЖМ; удосконалення навичок перекладу однієї мови на іншу; застосування в жестовому мовленні відповідного немануального компоненту.	Учень: - володіє жестовою лексикою даної тематики; - відтворює у своєму мовленні нові поняття, пов'язані з діяльністю організацій Глухих; - добирає жести-антоніми для утворення антонімічних пар; - на основі наявних знань з даної теми завершує незакінчені розповідні речення; - володіє постановкою запитань-відповідей засобами двох мов: жестовою і словесною; - бере участь у дискусії доступними мовними засобами; - перекладає за допомогою товаришів письмовий текст КЖМ з наступним переказом змісту засобом УЖМ відповідно до її лінгвістичних норм; - підбирає словесні аналоги до багатозначних жестових одиниць; - описує емблему ВФГ і УТОГ зручною мовою спілкування.

**Орієнтовні вимоги до знань і умінь учнів десятого класу
на кінець навчального року**

У ч н і п о в и н н і:

знати:

- характеристики структури жесту;
- структуру будови простих і складних синтаксичних конструкцій;
- особливості запитальних і стверджувальних конструкцій;
- особливості морфології жестової мови;
- основи побудови конспекту;
- особливості вживання багатозначних жестових одиниць в контексті жестового речення;
- особливості культури жестового мовлення;

володіти:

- побудовою відповіді та вмінням висловлювати думки, почуття, використовуючи найбільш виразні жести;
- навичками ведення діалогів; вмінням погоджуватися з позицією співрозмовника, навичками ставитися до неї критично, вмінням тактовно заперечувати;
- постановкою запитань різного рівня складності двома мовами: жестовою і словесною;
- етикою переключення розмови на певну тему;
- навичками переказу розповіді вчителя, учня різними мовними засобами;
- вмінням переказувати уривки повістей, сюжети літературних творів доступною мовою спілкування;
- творчою уявою при складанні початку та кінця розповіді про цікаві події;
- вмінням синхронно перекладати засобом КЖм невеликі за обсягом тексти у письмовій формі та переказувати їхній зміст УЖМ.

Рекомендована література:

1. Адамюк Н. Б., Чепчина І. І. Синтаксичні особливості УЖМ: на прикладі простого речення / Н. Б. Адамюк // Жестова мова й сучасність : зб. наук. пр. – Вип. 3 / [гол. ред. Засенко В. В]. – К.: Педагогічна думка, 2008. – С. 124–135.
2. Базоев В. З., Паленный В. А. Человек из мира тишины / В. З. Базоев, В. А. Паленный. – М.: ИКЦ «Академкнига», 2002. – 816с.
3. Гейльман И. Ф. Дактилология / И. Ф. Гейльман. – Ленинград, 1981. – с.
4. Гейльман И. Ф. Знакомьтесь: ручная речь / И. Ф. Гейльман. – М.: «Загреб», 2001. – 172с.
5. Гейльман И. Ф. Сборник упражнений и текстов для перевода дактилологией и мимикой / И. Ф. Гейльман. – Ленинград, 1975. – 197с.
6. Гейльман И. Ф. Специфические средства общения глухих: Дактилология и мимика / И. Ф. Гейльман: В 5 ч. – Л., 1975 – 1979.
7. Геранкина А. Г. Практикум по дактильной речи / А. Т. Геранкина. – Москва, 1972. – 61с.
8. Димскис Л. С. Дактильная речь / Л. С. Димскис. – Минск, 2001. – 75с.
9. Димскис Л. С. Встреча с миром / Л. С. Димскис // Жестовый язык: Учебное пособие для подготовительного класса специальной общеобразовательной школы для детей с нарушениями слуха. – Минск, 2000. – 190с.
10. Димскис Л. С. Изучаем жестовый язык: учеб. пособие [для студ. дефектол. фак. высш. пед. учеб заведений] / Л. С. Димскис. – М.: Образование, 2005. – 128 с.
11. Димскис Л. С. Методическое пособие по жестовому языку для учителей 1–4 классов школ для детей с нарушенным слухом / Л. С. Димскис. – М.: Образование, 1990. – 45 с.
12. Димскис Л. С. Практикум по дактильной и жестовой речи // Учебно-воспитательная практика студентов V курса дефектологического факультета: Методические рекомендации / МГПИ им. Горького. – Минск, 1991. – с.

13. Дитина зі світу тиші : на допомогу батькам нечуючої дитини науково-методичний посібник / [уклад.: Зборовська Н. А. та ін.], [за ред. Кульбіді С. В.]. – К.: Пед. думка, 2008. – 183 с.
14. Дмитрієва О. Українська дактильна абетка (комп'ютерна версія) / О. Дмитрієва. – Кам'янець-Подільський, 2007.
15. Жестова мова й сучасність : зб. наук. праць / [гол. ред. В. В. Засенко]. – Вип. 1. – К.: ПП: Актуальна освіта, 2006. – 175 с.
16. Жестова мова й сучасність : зб. наук. праць / [гол. ред. В. В. Засенко]. – Вип. 2. – К.: ПП: Актуальна освіта, 2007. – 282 с.
17. Жестова мова й сучасність : зб. наук. праць / [гол. ред. В. В. Засенко]. – Вип. 3. – К.: Пед. думка, 2008. – 192 с.
18. Жестова мова й сучасність : зб. наук. праць / [гол. ред. В. В. Засенко]. – Вип. 4. – К.: Центродрук, 2009. – 349 с.
19. Жестова мова й сучасність : зб. наук. праць / [гол. ред. В. В. Засенко]. – Вип. 5. – К.: Актуальна освіта, 2010. – 306 с.
20. Жестова мова й сучасність : зб. наук. праць / [гол. ред. В. В. Засенко]. – К.: О. Т. Ростунов, 2011. – Вип. 6. – 349 с.
21. Жестова мова й сучасність : зб. наук. праць / [гол. ред. В. В. Засенко]. – Вип. 7. – К.: О. Т. Ростунов, 2012. – 349 с.
22. Зайцева Г. Л. Жестовая речь. Дактилология / Г. Л. Зайцева. – М.: «Владос», 2000. – 192 с.
23. Зайцева Г. Л. Жест и слово: Сборник научных и методических статей / Г. Л. Зайцева. – М., 2006. – 631с.
24. Зайцева Г. Л. Жестовый язык глухих и современные системы обучения детей с недостатками слуха / Г. Л. Зайцева // Жестовый язык в современной специальной школе (сборник докладов). – М.: Образование, 1999. – С. 15.
25. Зайцева Г. Л. Зачем учить глухих детей жестовой речи? / Г. Л. Зайцева // Дефектология. - 1998. - № 2. - С. 4-8.
26. Зайцева Г. Л. Курс «Русский жестовый язык» (экспериментальная программа для школ глухих детей) / Г. Л. Зайцева // Дефектология. – 2002. – № 1. – С. 32–42.
27. Зайцева Г. Л. Словесно-жестовое двуязычие глухих / Г. Л. Зайцева // Дефектология.- 1992. - № 4. – С. 5–11.
28. Зайцева Г. Л. Психолингвистические аспекты изучения жестового языка / Г.Л. Зайцева, Р. М. Фрумкина // Дефектология. – 1981. – № 1. – С. 15–21.

29. Збірка програм з вивчення української жестової мови / С. В. Кульбіда, І. І. Чепчина, Н. Б. Адамюк, Н. В. Іванюшева. // Поліграфічний центр УТОГ. – Київ, 2008. – 328 с.
30. Іванюшева Н.В., Зуєва Є.М. Відеословник жестової мови / Н. В. Іванюшева, Є. М. Зуєва. – Київ, 2000.
31. Іванюшева Н. В., Кульбіда С. В. Українська жести́ва а́бетка / Н. В. Іванюшева, С. В. Кульбіда. – К.: Поліпром, 2005. – 64 с.
32. Книга жестов для неслышающих людей / Авт.-сост. Р.Г.Маринина. – Д.: Издательство «Сталкер», 2004. – 320с.
33. Козачек Н. О., Васильєва К. В. Від «А» до «Я» / Н. О. Козачек, К. В. Васильєва. – Харків, 2002. – 52с.
34. Концепція білінгвального навчання осіб з порушеннями слуху [за ред. С. Кульбіди, І. Чепчиної, Н. Адамюк та ін.]. – Київ: СПКТБ УТОГ, 2011. – 53 с.
35. Концепція ЖМ в Україні (проект) // Дефектологія. Особлива дитина : навчання та виховання. – № 3 (53) 2009. – С. 3–8.
36. Кульбіда С. В., Чепчина І. І., Адамюк Н. Б., Іванюшева Н. В. Український жестівник для батьків // НАПН України, Ін-т спец. педагогіки, Лаб. жестової мови, Укр. тов.-во глухих. – К.: СПТКБ УТОГ, 2011. – 380 с.
37. Краєвський Р. Г. Мова жестів глухих / Рудольф Генріхович Краєвський. – К.: «Радянська школа», 1964. – 219 с.
38. Кульбіда С. В. Білінгвальне навчання нечуючих (стан, перспективи розвитку) / С. В. Кульбіда // Дефектологія. – 2006. – № 3.– С. 2 –4.
39. Кульбіда С. В. Теоретико-методичні засади використання жестової мови у навчанні нечуючих: монографія / С. В. Кульбіда. – К.: ТОВ «Поліпром», 2010. – 503 с.
40. Кульбіда С. В. Українська дактилологія: Науково-методичний посібник. – К: Педагогічна думка, 2007. – 256с.
41. Лексикон жестов. – Донецьк: Центр для глухих «Видеть – значит слышать», 2004. – 560 с.
42. Луцько К. В. Говори, думай, запам'ятовуй / К. В. Луцько. – К., 1995. – 238с.
43. Максименко Ю. П., Іванюшева Н. В., Щур Р. І. Азбука жестів / Ю. П. Мксименко, Н. В. Іванюшева, Р. І. Щур. – Київ: Радянська школа, 1990. – 24с.
44. Осокина Л. М. Гимнастика для рук: Учебное пособие. – Москва, 2003.

45. Програма спеціальних загальноосвітніх шкіл для глухих дітей (проект) Українська жестова мова. 1–4 класи / [укл. : Грищенко Є. С., Стьопкін В. В.]. – К.: «Богдана», 2004. – 48с.
46. Современные аспекты жестового языка : сб. статей [сост.: А. Комарова]. – М.: ВОГ, 2000. – 277 с.
47. Український тематичний відеословник жестової мови: Навчально-методичний посібник. – К.: УТОГ, 2003.
48. Фрадкина Р. Н. Говорящие руки : тематический словарь жестового языка глухих России / Р. Н. Фрадкина. – М.: ВОГ, 2001. – 599 с.

Умовні позначення:

ВФГ – Всесвітня федерація глухих

ЖМ – жестова мова

КЖм – кальковане жестове мовлення

НВЦ – Навчально-відновлювальний центр

УТОГ – Українське товариство глухих

УЖМ – українська жестова мова

ЦП УТОГ – Центральне правління УТОГ